

Academia Peccatorvm. Seu Conciones De Tota Parabola Prodigi Euangelici

Qvæ Flagellvm Peccatorvm Sev Conciones De Fame Prodigi

Bosquier, Philippe

Moguntiae ; Coloniae, 1614

IV. Proœmium super vbertate eius loci: Et postqua[m] & c. sermonis
propositio. 2. Deus ad vindictam non velex: rationes quinque per quas
videtur impius citò puniendus. 3. Non differt deus. 4. ...

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55934](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55934)

CONCIO QVARTA.

Græca. 4.14 δὲ πᾶσι τοῖς δούλοισι πάντα, ἔπειτα αὐτὸν ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χάριν ἐγένετο, & αὐτὸν ἔπειτα ὑπέρθευεν.

Vulgata. 4.14. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cepit egere.

Syriaca. 4.14. Quumq; consumpsisset quicquid habebat facta fames magna in regione illa, & cepit egere.

ARGVMENTVM.

1. Proœmium super vbertate eius loci. & postquam &c. sermonis propositio. 2. Deus ad vindictam non velox: rationes quinque per quas videtur impunito puniendus. 3. Non differt Deus. 4. Grandæ punit in conscientia. 5. Ignorat arcana Dei boni. 6. Rationes tredecim, ob quas Deus differt punitionem externam. 7. Quæ requirunt dilationem punitionis, & correctionis: & cur prodigum non punitus. 8. Cur in illa regione punitus: nulli punit eodem loco quo peccarunt. 9. ut magis confunderentur. 10. affigerentur, ad eam, cui non reuerterentur. 11. Ne regionis incolæ perpetam sentiant de providentia Dei, cernentes impunitum. 12. Ne prodigum pro paruo Deo haberent. 13. Cur Deus palari passus quem requirere volebat: vnde huius rationes: sequitur epilogus.

1. **H**Aud dubitem, Auditores, hunc locum parabolæ nostræ, faceta & alacritate comica vobis dici. Ac meritò: namq; est mihi ceterè paradisi voluptatis, & ni fallor, vobis: est hortus, in quem providentiâ Dei abibit me translatus ut excolerem & custodire eum;

quomodo Adam in suum ut operaretur & custodiret il- Gen. 3.

lum. Deus bone! ut fertilis ager videtur mihi hortus iste, qui sponte tot styrpes salubres, flores fragrantes, arbores pomiferas, arbores vitæ, arbores scientiæ boni & mali, præclara inquam documenta profert!

Ouid. i. Metam.

*Ipsa quoq; immunis, rastroq; intacta, nec ullis,
Sautia vomeribus, per se dabat omnia tellus.*

Vinulla illata scripturæ, ut perpulchra eduximus monita! Qualis! quantus! ut florens, fecundusque hortus! Modicum quod lustrari huc vsque horti huius, amantius mihi vilum est horti Adonidis, angustius arietis pendulis ingeniosa Semiramis arte constructis fructibus egregijs, fecundius pomario Alcinoi omni tempore frugifero; splendidius orto cuius mala aurea litigiosa custodiebat quondam draco iugiter vigilans.

*Quid bisera Alcinoi laudem pomaria: vestis,
Qui nunquam vacui prodisti in aëra rami?*

Celebrate o Poetæ vestram Pheaciam, vos Historici 3. Reg. 21.
extolite Viuarium regioni omni à fertilitate stupendum: hortus hic, regio ista parabola nostræ mihi est Esth. 1.
fecundior fructibus animæ vitam sustentantibus, hortus & regionibus vestris, fruge corporis vitam fouente. Eccl. 2.
Regio ista, annonâ laborans licet, vberius animû palatum, quam Viuarium corpus reficiat vestrû: potestatem hic vbertatem deprehendo, quam vos in fecunditate vestræ Pheaciæ, vberimus hortus, fecundus, paradisius terrestris fructibus vitæ quos hætenus gustandos apposui refertus, vndiq; conspicio similitudinem ad paradysum Adæ. Hem! Non aduertitis quadripartitum fluuium quem transnauimus, & necdum exiimus? Hortus cœclusus. Non rebar obuium habere tantum vastum Oceanû in dumeto apparente procul tã angustis. Hortus est; quemadmodum & scriptura sacra vniuersa. sed cœclusus, vndique validè seprus, ut erumpere nequeam. Cerno in gyrum clausum, & quasi completum brachio misericordiæ Dei; cui occurrit suauiter brachium iustitiæ.

4. Reg. 21.
Esth. 1.
Eccl. 2.
Isa. 65. 66
Amos 4.

Pf. 84. *Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pacis*
esculatae sunt: aded vt in vniuerso hoc punitiois pro-
digi hortu, nihil occurrat praeter aequam iustitiam, &
benignam misericordiam. Hortus conclusus, iustitia &
misericordia Domini circumcingentibus Acolationes.
Hortus est, sed conclusus: equidem plurimum deli-
daui, fateor, vt aditum mihi patarem ad eum & im-
spicerem; quod multis qui circumlustrant non fuit

Apo. 3. *& nemo claudit.* *Tua gratia, o Iesu benigne obuia-*
hunc qualem qualem introitum: vniuersa caelestis gra-
ria ex nomine miseri peccatoris grates dicit, & haec
conciō tota honorem tribuit. Denique, est hortus ad-
itē cinctus locus iste, & postquam omnia consumma-
set, facta est fames valida in regione illa. Est mirabilis
conclusus; est labyrinthus intricatus. vt enim certius,

3. Reg. 19. *quicquid moliar, quantumvis circumeam & progre-*
diar exitum huius loci non inuenio. Hic, rebar me ad-
gressum, aut magis exsiluisse; sed medio iniret me ad-
huc harentē conspicio. Grādis adhuc restat via. Num-
que aduerbium connotatiuum temporis, postquam,

Propositio *dicendo-* *rum.* *substiterē cogit, expetens à me collocari florem con-*
uenientiae temporis, quo prodigus noster castigatus
fuit; dicitque, cur Deus quandoque differat vitiores,
aut vllatenus non puniat hīc impios. Deinde, verba i-
sta, Facta est fames valida in regione illa, in qua effusa
& prodigē vixerat, remora erunt: cogentque differere

de conuenientia loci correptionis nostri prodigi. Per-
ferendum patienter. Quoniam verò istius aeris causa
manus mihi iniectae sunt, quod pensum ad honorem
Dei, & salutem miserorum peccatorum faciet, progre-
di ulterius queam licet, ne vestigium mouerim donec
equē, & iustē debitum compensaueo, quod & presta-
bo fauente Numine. Quando quidem aliquandiu co-
clusis adhuc obambuladus sit hortus iste voluptatis,
coronemus nos rosis, eia, legamus rosas, lilia, violas, Cro-
sareos flores; componamus ferra, & corollas; non sit
area quae veatigal non pendeat nobis. Nullum praeterea
sit quod non pertransent luxuria nostra, veruntamen
sub

sub floribus delitescens anguis noceat, oremus Virgine anguisfragam, vt ab omni veneno nos præsueret, quo tuto flores carpamus.

A V E M A R I A .

Abire permittit prodigum Deus, quam procul libuit, nequaquam eum remorans, aut subistere compellens: nec enim quemquam compellit famulari si in 15. cap. Theoph: bi. Qui dedit omnia hac ex aquo, permittit libere ingredi. Luca.

Nullum enim non volentem cogit vt sibi seruiat. Nam si voluisset nos cogi, non fecisset nos rationales, & liberi arbitrij, in fū Theophylactus Prodigio postulante hæreditatem, non abnuī; abire volentem non retinet.

Virgilius 4. Æncid. . . Neque te teneo, neque dicta refello,

1. sequere Italiam, ventis pete regna per undas.

Laxauit habenas ipsi, reliquitq; eum in manu consilij sui. vidistis, vt eum arbitrio suo reliquerit, viuendo luxuriosè: vt cognita ipsius prodigalitate tutores non præscripserit, sed dissipantem, abligurientemque helluosè castra & villas; vorantem, ceu auri, argentiue comedonem; omnem substantiam suam, longanimiter sustinuerit. Nunc aduertatis oportet, non correptum à patre misericordiæ donec cuncta concoxisset. Et postquã omnia consummasset, facta est fames. Tunc inligui fame regionem afflixit! quã ex nouissimis videtur laborasse, vt insinuare textus videtur dicens: Et ipse cepit egere q. d. Et tandè etiã ipse cœpit egere, vel: Ita vt ipse tandem inciperet egere. Quocirca meritò quaratis: Quamobrem Deus punire eum distulerit, differatq; frequenter meritissimam vindictã impiorũ?

Varijs de causis adoriendus videtur prima fronte peccator; & ocys iter ipsi abripiendum, Sapiam vias tuas spernis, ait Propheta; mox vt peccatum admisit.

Cur accelerandum Primo, ne pœnã dilatio sit ipsi causa sine qua non progrederetur vterius, & peccata peccatis adderet; prout à Deo im-frequeuter inultis accidit, ex sacre scripturæ calculo. piorum suppliciũ.

Eccles. 8. Quia non profertur ei d contra malos sententia, absque timore filij hominum perpetrant mala. Osea. 2.

Abac. 1. *Quare respicis contemptores & taces conculator
impio iustitorem se: Et postea. Propter hoc latrator*

isa. 26. *Misereamur impro & non distet iustitiam.*
Ibidem. *Indulxisti genti Domine, nunquid gloriamur
is? Elongasti omnes terminos terra.*

Pf. 7. *Cū hominibus non flagellabūtur, idē tenent
superbia, oportet sint iniquitate & impietate suo. Præcipit
quasi ex adipe iniquitas eorū & trāserūt in afflictū cordis.*

Ma. 28. *Manda, remanda; expecta, reexpecta. Irribu-
tur Propheta quod non veniat dies Domini. Quidā
de remedio.*

Principijs obsta: serō medicina paratur

Cum mala per longas inualuere morat.

Flumina magna vides de paruis fontibus ori.

Ibidem.

Vidi ego quod fuerat primō sanabile vulnus

Dilatūm, longa damna tulisse mora.

Mox ut inflata sunt vulnera si non curentur, dete-
riora fiunt: exigua scintilla in initio non extinguitur, in-
gentes suscitant flammæ; exigua siuis in incerta in-
gressu viatorem procul à tramite recto diducit. Volu-
ptate & ignore pro voris conatus sequentibus, nec con-
vulsionem lento gradu pergente, concessioque post volupta-
tate & commodū seculo, ardēter persequuntur seculum
peccatores. Apertius frenū cohibēdis vitijs quā macula
animaduersio nullum, ait quodam loco Thucydides

Cicero l. 3. *de natura Deorum. Si latrocinator Harpa-
lus (quem tam felicem prædonē existisse dicit Dio-
genes lalax, ut accusare non sit veritus Deos, quod
prospera sorte vteretur diutius) mox ut primo reno-
batur latrocinio contractis cruribus in rotam fuisset
suffixus: iteratis crebro succedentibus inuicem lero-
cinijs ad tantam truculentiam non peruenisset.*

*Idem ibidem, & Val Max l. 1. c. 1. Si Dyon. Tyrannus,
qui vrbe opulentissima quadraginta duobus annis
tranquillē regnavit, spoli. p. Proserpine Laetentium
manu prophana phano, o nauigasset ad eodē feliciter,
ut subfannando dicere auderet, Videtisne amica,
quam bona à Dijs immortalibus nauigatio sacrisque ab-*

sed oborta acri tempestate Numen vindex expertus fuisse, nunquam deinceps exiisset Iouem Olympium Peloponeli aurea veste: non euulsiisset, heu miserum cacodæmonis Esculapij mento auream barbam Epidauri: non aliunde transtulisset mensas argenteas Deorum; nec aliunde vasa & diademata aurea quæ manibus gerebant: nes alia attetasset, eiusmodi ipsius sacrilegijs non impunitis.

Gen. 6. Si non protractus fuisset in tantas moras prodigati orbis caraclysmus, adeo non erundassent crimina, vt omnis caro corruerit viam suam.

Gen. 7. Experti si fuissent flagellum Dei fratres Ioseph primordio nascentis odij, euidenti satis ex eorū verbis: *Non poterant ei quicquā pacifice loqui: nunquā in cisternā misisset, nec per hîdē Imaclitis vedidisset eū.*

Exodi. 1. Expertus Pharao vlticem Dei manum cū primò populum exterum immaniter opprimeret: non in longum protraxisset, a bitror, crudelitatis stamen.

2. Re. 12. Si parrato adulterio subsequenta fuisset Dauidem viadicta, haud vero absimiliter, non commisisset Viri homicidium, quod impunitus fuit ausus. Legitis aliquādo facinorosum quempiam postrema latrocinia & homicidia constanter negasse, ad supplicium raptum, solum primum annuendo, cæteris omnibus in iudicem retortis; quod primo in crucem non actus ex impunitate audentiam iterandi sumpsisset?

D. Ber. 1. 4. de confider. ad Eugenium. *Impunitas patitur ausum, ausus excessum.* Deinde protractio vltionis aduersari videtur cōminationi à Deo intentatæ Caim.

Gen. 4. *Nōne si benè egeris, recipies: sin autè malè statim in foribus peccatum tuum aderit, id est pœna peccati?*

Apoc. 22. *Eccè venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.*

Amplius: efficit procrastinatio, vt incidente vindicta, correptus nō existimet se correptum prouidentia Dei: non dicit, *Manus Domini tetigit me: ast tū ipse, tū spectatores plurimi, referunt dispendiū in sorte & infortunium, non autè in peccati supplicii: sterile & infructuosū adeoque fit. Producat, potrahatur, resumatur,*

Ji ✦ resti.

17.

117.

106. 19.

restituatur tono Phonaseus mox ut discrepantia scelerit aures titillari, putatur fecisse ut admissum intermodulandum errorem corrigeret; rursus, eadem proster mei dimidiū Orlando di Lassus, renarus Orpheus nostri seculi, insigne pignus charissime vrbis mee Mōtis-Hannonie, dudum post asini aberrantis, dissonantive rudorem, existimabitur alia de causa, adeoque non instruet, nec vllatenus corrigit errorem. Mox ut a lile vestigio offenderit equus si subductis habenis calatio conciretur, facile percipit sua culpa; ac deinceps ab allisione cauet sedulo: aut si post lapsum calcatur, petere differas, non capiet quorsum stimuleur, nec magis proficiet eluro aut cane dudum post facta castigato. Ita, si delinquens puniretur mox a delicto crimine; mali origine euidentius comperta emendaretur, doceretur que timere Deum: aut si differatur vitio, nec teus, neq; spectator multum proficere queunt, ut capientes vnde aut quorsum tendat, sed merè fortuitum casum arbitrantur: cum tamen potissimum punitio scopus sit puncti correctio, simul spectatoris vilitas.

Psal. 57. *Latabitur iustus cum vidit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris.* Id est, opera sua fordida emaculabit, visa Dei in peccatores facientia eruenta vindicta. Tibullus l. 3. eleg. 6.

— Dolor. *Alterius disces posse carere suo.*

Aut ut alius Poeta ait:

Faciunt aliena pericula cautum.

Publ. Mimus:

Ex vitio alterius sapiens emendat sum.

1v. Præterea, qui vident Dionysium Tyrannum annis quadraginta duobus prosperè regnare: Aristocratem exelama. Arcadiæ Regem annis viginti pacificum curpiter ad-
tio in An- missio perfidiæ scelere: annis quadraginta Jelahelem
glicam Anglicam, inhumanam, infidelem, lubriciorem lupa
Elizabetham Faustii; crudeliorem lupa agresti lactante lupulos: im-
perfetricem manem in Catholicos domesticos & exteros: trucem
Maria in regium genus; immitem in proprium sexum, Ma-
Stuartæ riam Stuartam, Rege natam, Regis coniugem & pa-
rentem. (Ad te digredior ô Anglia, quondam dino
Regina Scotie, donaria sine dotat & Gallia Anglia hæredis. Ange-

Angelica, nunc angule fœdissime, obscurissime, abie-
 ctissime totius orbis; qui citra defectionem tui hære-
 dem insontē perire in medio tui, coram te securi mu-
 lieris spurix, meretricis, filix sorotis vidisti? Te quoq;
 compello ô genus Scoticum exoticum, & dignum pa-
 sci filiquis cum prodigo, degener & ignauum utique;
 qui iusta ira non fremuisti, cernens sanctam, regiamq;
 Principem tuam ignominiosè securi partecida vicinæ
 Anglicæ hostis capitalis percuti? Tu quoque vltima
 bæcca culmi Valesiorum, qui tam abiectus sit corde,
 vt animo Francico, infracto & libero non vindicaue-
 ris scelus pudendum relictæ fratris tui irrogatum; ei
 quæ regijs ceruicibus suis cohonestabat lilia & diade-
 mata Gallica? Qui iniquam, atrocem, barbaram, hor-
 rendam immanitatem tulit Regum vniuersitas? Virg.
 4. Æneid.

*Nunc nunc, olim quocumq; dabunt se tempore vires,
 Litora litoribus contraria fluctibus vndas
 Imprecor, arma armis, pugnent ipsiq; nepotes.
 Inipem q; genus omne futurum*

*Exercetis odijs.
 nullus amor populis, nec fœdera sunt.
 Exoriare aliquis Regina ex ossibus vltor
 Quis face Bouentios, ferroq; sequare nepotes.*

Sunto
 verbū in-
 rus ad si-
 gnificāda
 odia he-
 reditaria.
 elix abeth
 anagrā-
 mate im-
 perfecto
 Iezabel,
 desiderata littera
 T. figura
 crucis ipsi
 exosissi-
 ma.

Quamquam huic meæ linguæ mos nō sit receptus de-
 promere istiuscemodi vota, imprecari diras, deuouere
 malis: hoc loco abripior zelo, & cogor exclamare in
 & post lupā illam, regij generis merè dedecus.) Qui,
 inquam, spectant trucem illam Iesabelem (hoc enim
 fermè absoluto anagrammate eam nomine percello)
 dudum feliciter regnare (nisi magis funesta dicenda
 sit impiorum prosperitas, namque, nihil est infelicius
 felicitate peccantium, in sic. August.) Amalec item iura
 tum hostē populi Dei, annis quadringētis imperitare
 impunitum; & naturæ concedunt priusquam viderint
 vindicem Dei gladium demitti in ceruices eiusmodi
 execrandorum; obdormiant sane in errore Epicuri,
 adstruantq; non dari prouidentiam, quandoquidem
 non videāt suo tēpore molētes in mola Dei scelestos.
 ad Marcellinū, à medio illius. Item sic ferè Demetrius: Nihil mi-
 hi videtur infelicius eo cui nihil euenit aduersi.

D. Aug.
 to. 2. ep. 5.

Hoya. l. 3. Adhæc: Offensi priuantur solatio quod ipsis cogi-
Odar. O geret ex vindicta iniuriæ si iniurios plecti cogere-
da 6. nerent. Huc spectabat probus quidam in facinoro-
 sum iactans: *Non metuo ne non sis daturus penas: sed ut*
ego non sim visurus. Quin plexo eo qui in nos deliquit,
 videtur dolor imminui. Quid: Amorum Eleg. 7.
 — *Minuet vindicta dolorem.* Publius.
Deseruit *Inimicum ulcisci vitam accipere est alteram.*
pede pe-
na clau-
do. Idem:

Leso, doloris remedium, inimici dolor.

En rationes quæ secundum speciem persuadentia-
 tius corripit scelestos mox admissio criminis, quam gra-
 uatimando, differendoq; ultionem, accumulata delicta
 peccatis spatium concedi: uti & prodigo conce-
 sum fuit. *Postquam omnia &c.*

Soluntur 3. Quæ iam protuli argumenta videntur prima
argu- fronte irrefragabilia: verum tamen, ubi de iustificatione
menta Dei, eiusq; iustitiæ acquisitiua agit, ad eum non sta-
adducta. tur validum argumentum quod non elumbemus, no-
 dus atq; strictus, quem non soluamus, aut precipita-
 mus, ut Alexander. Ecce apparatus vertendis in fugam
 argumentationum cuneis.

Aduertendum igitur duplicia scelestorum supplicia.
 Prius, exterum, visibile, apparens oculis mortalium,
 ut sunt ignis, crux, cæcis, egritudo, vulnera, egestas, ho-
 norum iactura, exilium &c. Posterius, internum, invisibile,
 in ergastulo conscientiæ delinquentis; ut sunt
 angor, remorsus, timor, furia, quam in semetipsum im-
 piij persentiscunt.

Rursus, non ignorandū Iudices ob triplicem finem
Aul. Gell. simul plectere reos: aut saltem ob ipsorum aliquem.
l. 6 noct. c. Primus est, ut rearciatur irrogata iniuria delicto, aut
 14. legi mortuæ, aut legi viuenti, loquentique, qui & ipse
 Iudex, ne ipse in posterum sperni contingat aucto-
 ritatē, defectu supplicij. Secundus, ut corrigatur reus,
 sapientiorq; euadat suo periculo. Tertius, ut alijs ex-
 pio factus, eos auocet à similibus. Primum internum
 suppliciorum, est ad instar muscæ honorabilis, hinc
 compensationis honoris subtrahit per peccatum. Hinc

Hinc Græci punitionis hocce argumentum dixerunt
μυστήριον Cum dignitas, auctoritasq; eius in quem est pec- *Taurinus*
 catum tuenda est, ne pratermissa animaduersio contemptū *l. Com-*
 tuu pariat. Et honore leuet. Idcirco ei id uocabulū, à con- *ment in*
 seruatione honoris factum putant. Alterum, est correctio *Gorgiam.*
 peccatoris: uti scopus portionis medicæ amara est sa- *Honor di-*
 nitas ægri: unde Græcis dicta est *υβερσία*, aut *υβόλαιος*, *citur*
 aut *υβερσις*, aut iuxta Platonem *υβέρδιον*, id est dice- *Græcis*
 tio quædam: ut sic iudicare Platone, velut reductrix *πρὸς ὑν-*
 quædam in iustum iter eius qui à via aberrauit. Ter- *degrυδω:*
 tium dicitur Græcis *ἄστυμαχία*, pitiscus Latinis exem- *Plato in*
 plum supplicium atrox, durissimumque, dicente Auto- *Prota-*
 Gellio. Hinc honore prosequatur cruce & fuceas *gora.*
 Alexander, item, ni fallor, inuincibilis Cæsar hoster *Aul. Gell.*
 Carolus Quintus, & ante hos, sapiens Salomon, qui *l. 6. noct.*
 dicebat: *Benedictum lignum per quod sit iustitia*. Insuper *cap. 14.*
 addebat Alexander eiusmodi fuceas iustitiæ matres,
 id est, præstare ut iustitiam ardentius sectaremur.

Plato in Gorgia, Calamitates ac supplicia, & ipsi qui
 perferunt & spectatoribus utilia esse ait: utriusque enim
 redduntur meliores, illi dolore, hi exemplo.

Potentiores fines bini videntur potissimum, atque ho-
 rum prior, nimirum delinquentis correctio: quæ cor-
 rectionem inducere potens iudex clanculū puniendo,
 videtur nonnumquam sufferendus si palam nō seuiat
 in exemplum. Potest quoque quandoque corripere
 publicè in exemplum, & ut repareretur læsa lex, licet nō
 speret potissimum intentum, nimirum castigati emē-
 dationem: dantur enim capita ferrea, firmata, incorri-
 gibilia, cuiusmodi Pharaō: quem non obstante indu-
 ratione corripuit Deus. Si verò aduertat iudex vbe-
 riori bono se causam daturum corripiendo inter pri-
 uatos patietes (quod frequenter euenit:) haud mune-
 ris sui partes neglexisse censebitur, si clanculū pænas
 exegerit: maximè si suspensa rei punitione publica,
 possit adhuc remedio occurrere, & plectere publicè,
 spectantibus cunctis quando expedire videbitur,
 quod Deo usu venire, omni tempore potest, teo nul-
 latenus effugere valente. Horum hæc mea ratio,
 quod omnium hominum omnis ordinis calculo rece-

Arist. 5. prum sit, ex malis minora & pauciora seligenda.
6. 10. Cicero l. 3. Offic. princip. Sic ab omnibus doctis acci-
Et 4. ad pimus, non solum ex malis eligere minima oportere: sed
Eudemu. iam excerpere ex his ipsis si quid inesse boni. Ratio,
 quod ratio dicitur ex multis bonis sumenda potiora, &
 quam fieri potest multa.

Gen. 4. His praelibatis, statuo primò, Deum non differre
 peccantium punitionem: etenim citissimè plectitur
 erga scilicet conscientiam, uti post fufius dicitur: ac con-
 sequenter liberat fidem præstitam comminando: *Sis
 autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit, id
 est, peccati pæna.* Vnde peti potest solutio argumen-
 torum binorum. Quæ punitio interna cum sit acuti-
 ma, uti monstrabitur mox, satisfacit primo intentio
 suppliciorum, maximè verò secundo, quod est casti-
 gati correctio. Enimverò equulei illi & cruciatu in-
 terni, plus nimio sufficiunt, emendando, corrigendo,
 quæ delinquenti. Atque his sit factum satis primæ ar-
 gumentationi. Ad reliqua innixa commodis quæ ex
 punitione externa, publica, exemplari provenire pos-
 sunt, respondemus statim fufius. Nunc obiter dico,
 Deum differendo animadversionem externam, ob re-
 quissimas quas adducemus causas, sapienter eligere
 ex multis bonis potiora, plurima, urgentiora, quæ
 quæ alias non consequatur nisi supplicium procrasti-
 nando: atque ea prudentia qua certitudine novit bo-
 num quod ex animadversione exteriori procedit,
 nunquam posse elabi. *Quod differtur, non auferatur.* Ec-
 ce tibi, ut arbitror, vtualem monetam, qua fiat satis
 quærentibus & disceptantibus de dilatione diuine
 iustitiæ. Superest nunc, ut monstremus qualiter Deus
 plectat peccatorem reum priuatim mox ut crimen pa-
 trarit; quanquam non semper externè, visibiliter,
 quam plexionem dicere malim epilogum & condum-
 nationem diuinæ iustitiæ, quam eiusdem primoti-
 dium; uti falsò vulgus. Seruit etenim Deus, & erigit
 cruce in conscientia peccatoris, admissio mox seclera.
 4. Plato 5. de legibus in principio, vti tionem criminis co-
 mitem indiuiduam asserit animi molestem angorem.

Aulus Gel. l. 1. noct. Att. c. 3. Macrob. l. 2. Saturn. c. 2.
 Nonne id ipsum intendebat eloquentissimus ille Demosthenes, respondens arguere Laidi meretrici Corinthiæ, ludo & delitijs Athenarum, *In qua populus iustitiam Erichonius, postulanti effusam auri lumnam, ut amplexibus eius potiri concederetur? Tanti penitere non timo, inquit. Omnium suffragio conceditur, quod Penitudo voluptatis comes sit.*

Cicero parad. 2. *Improbe nemino bene potest esse.*

Idem. de legibus: *Impij penas luunt, non tam iudicij (que quondam nusquam erant, hodie multifariam nulla sunt) quam angore conscientie, fraudisque cruciatu.*

Idem orat. pro Roscio Amer. *Sua quemque fraus, & suus error maxime vexat; suum quemque scelus agit. amenti que afficit: sue mala cogitationes, conscientia que animi terrent: hæ sunt impijs assidue domesticaque furia, que dies noctesque penas a sceleratissimis repetunt.*

Virgilius 3. *Æneidos:*

Scelerum furij agitat us Orestes.

Ovidius 1. *Fastorum:*

Conscia mens, ut cuique sua est, ita concipit intra Pectora pro facto spemque metumque suo.

Huc spectavit forte D. Joannes Paludanus, quondam dilectus Præceptor meus hoc enigmatem: *Est nihil, ingenti strepitu tamen innotat, & non auditur si scis solvere, Phæbus eris.*

Auditur si scis solvere, Phæbus eris.

Juvenalis satyra 13.

Cur tamen hos tu

Euassisse putes quos divi conscia facti

Mens habet attonitos, & surdo verberare cedit,

Occultum patiente animo tortore flagellum?

Boetius libro 3. de consol.

Apumque par volentum

Vbi mella grata fudit,

Fugit, & nimis tenaci

Ferit icæta corda morsus.

Idem lib. 4. de consol. pro. 6. diffusè ostendit malis nunquam esse bene, etsi ipsi aliter opinentur.

Divus Augustinus serm. de Innocentibus, *Ostendit etiam*

Matrici-
 dij Ser-
 uius.

etiam in hac vita malis non esse bene, nec boni male.

Gen. 4. *Omnis qui inuenerit me occidet me.*

Ibidem: *Occidi virum in vulnus meum, & adolefcentulum in liuorem meum: Septuplum vltio dabitur de Cain.*

Itaque dicimus a garacorum secundum supra adductam, quo concluderetur procrastinatio nempe aduersari comminationi diuinae, *Sin autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit*, id est peccati pena, distulsi hac distinctione: Exemplo enim ammadocini in unipium semper Deus pena interiore, quasi in conchavi, seu ergastulo, tempus obseruans opportunum producendo reo quasi in theatrum, & plebendo exterius coram vniuersis. Non tantos patitur molus, cruciatusque a vulture diserpente iugiter rostro renascens pedes, Prometheus saxo infetali aduictus, quantum peccator interne dilaceratur conscientia, rostro. Tam infelix est penes se, & intra se impius, ut exiude concluderint Echnici nonnulli ipsius vitas, metos inferni esse cruciatus: addiderintque, falso iudicis, alias ipsum non manere tartareas paxas.

*Vide Macrobius
L. in somnium
Scipionis
cap. 10.*

D. August. in confessione *Iussisti Domine, & ita est omnis inordinatus animus sibi metipso sit pena.*

Iob. 7. *Factus sum mihi metipso grauis: cur non esse peccatum meum: Aiebat ex sanctissimis quidam, ac si molari saxo grauatus*

Psal. 37. *Iniquitates meae supergressae sunt caput meum, & sicut onus graue grauata sunt super me, inquit David.*

Non referam somnia & portenta horrenda adolere Clytemnestrae ostensa, interfecto perfide crudeliterque marito:

*Vistes adesse draco, & abo caput oblitus atrum
Ex illo se Rex promero Pleisthenides:*

silentio tamen non pertrantibus horrendas visiones apollodori. Putabat in somnis (ait Plutarchus) curam sibi a Scythis viuo detrahi: excoriatum aqua feruente elixari, videbatur ipsi eor suu obscure strepente & molistare e continua his similia: Tibi maioru hostu aut hor

ego. Filiae eius ignita, candentes micantes, circūcuri-
tate, choratas ducere, videbantur. Indubitatum est
Pautania frequenter in somnis visam eandem virgi-
nem solutam, quam stimulante libidine vt ea potire-
tur accersitam, malo suspitionis quodam genio suafus
uentem exstinxerat; dicentem ipsi crebriò:

Perge ad supplicium: valde est damnoſa libido.

Sophronius in prato ſpirituali cap. 166. auctor proba-
tiſſimus, i vetuſtiſſimoſque ſcribit p̄ adonem iugulato
puero nuſquam requiem inueniſſe. Enimueò eſt ſi p̄
nitentia flagitium expiaturus monaſticiſ diſciplinis ſe
imbuendum tradidiſſet, attamen videbat, audiebat
ingiter, quieſcens, p̄fallens, edes, quin ipſo inſtati quo
ſacia lyonaxi comunicaturus accedebat, exſuncti
pueri manes geminantes, & exprobrantes: *Quarems
ocidiſti?* Neque deſtitit donec ſicarius miſſo clauſtro
vltro ſe commiſerit ſupplicio iuridico condigno cæ-
dis execranda. Mirum quid profectò conciencia cri-
minibus ſaucia. *Omnibus umbra loci aderat.*

Virg. 4

Aeneid.

Deinde, quis ambigat miris anguſtijs angſt impioſ
expeſtatione certiffima ſupplicij externi viſibilis,
quod nullatenus effugere queunt? Norunt obuium
futurum Dei vindictæ gladium, quacumq; iter arri-
pſant. Volauerint in cælum, ibidem inuenient vltorè
capitalem ſuorum criminum. *Si aſcendero in cælum tu
illic.* Demergantur in infernum, ad ipſas inſimas
contignationes, ibidè quoq; inuenient: *Si deſcendero in
infernum ades.* Mari, terra, aëre ſummo diluculo fu-
gam capellanti magnus ille Deus, Rex magnus, cui *Onid. epi.*

Pſal. 137

longe manus, illicò fugientes comprehendet. *Si ſum Helene
iſro pennas meas diluculo, & habitaero in extremis ad Pari-
marie: Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit dem-
me dextera tua.* Se ſtati fuerint tenebras denſiores An neſcis
*Ægyptijs: vniuerſa luſtrat tam tenebris inuoluta longas
quam meridie conſpicua peſpicax oculus ille. Et Regibus
dixi: Forſitan tenebra conculcabunt me; & tenebra eſſe ma-
non obſcurabuntur à te; & nox ſicut dies illuminabi- nus?
tur: ſicut tenebra eius, ita & lumen eius. Quod teneat
iter peccator, vt effugiat? Quo ibo à ſpiritu tuo, & quo à
facie*

facie

faciet tua fugiam? Itaque exploratum certissimè habens Deum iuratum hostem peccatorum, horrendumque incidere in manus Dei uiuentis, ut ait S. Petrus, necessarioque, quicquid conetur enadere, ipse subeundum iudicium, quantis doloribus dissecetur intra semetipsum impius?

Petron. Satyra: *Dij Deaque, quam male est exraligem uiuentibus? Quod meruerunt, semper expectant.* Punit igitur Deus seuerè, & citissimè post peccatum eiusmodi terribilamentis horrendis, & tremenda uisitæ suæ expectatione.

Quinimò aduertendum Moralem Vatem Heliodum quodam loco sublimius philosophari, dum vindictam non solum facit subsequenter crimen mox ut admissum est, sed & nasci contemporanè, eodè agro, eadem radice cum eo. Fertur scorpioni inesse occultum remedium medendis ictis ab ipso: muscæ itè cantharides antidotum curando ipsius veneno, per quandam naturæ contrarietatem, siue antiperystasiam. Ita malitia congeneras sibi quod vrit, quod pūgit, quod torquet peccatus scelesti, infert pœnas, quæ se ipsam manent, non commissam, sed citissimè, eodè quo patitur instanti, ut aut impediatur, aut castigetur. Rei ad suspendiū rapti, funè quo strangulandi sunt gestant, interdū & crucem. Ita malitia, cui libet secleri fabricat equuleum, cuique net & torquet laqueum; in faciliis vitæ arte industria; in qua præter sæditatem inuenias timores innumeros, commotiones crebras animi; suspensa & singultus infinitos. Quæ quantumuis occupetur cōuiuijs assiduis, negotijs, officijs, non delectatur illis, magis quam chartis, aleis, talis, mox patibulo affigendi fures: quam delitijs & epulis Di onysij Tyranni recreabatur Damocles, qui throno regio insidens, mensæ regie accumbens dum videret rutilantem ensem reuolutum filo appensum, minitantem cervicibus suis casum. Infernum integrum pectore gestat peccator: medijs in delitijs innatat pelago angoris, intra seipsum deferens infinitam pœnititudinem, admissio seclere: ac primo quæ admittatur, iugem seditionem, ratione & carne in diuersa nitentibus.

Heb. 10.

Vide Ly-
psium l. 2.
de cruce
cap. 5.

Cicero 5.
Tuscul.

Proclus de anima atque dæmone, longè post me-
dium. *Improbis ipse secum consentire non potest. Necessè
enim est, tum propter naturam rationalem videre quo-
dammodo verum, tum propter perturbatam imaginatio-
nem plurimum ignorare, secumque dissidere. Declarat hoc
penitentia remissi; perturbationibus veniens.*

Frequenter pœna præcedit peccatum admissum;
nunquam tempore posterior, ut aiunt Philosophi, sed
natura solum; ut sol non præcurrit temporis duratio-
ne micantes radios, sed natura, id est, est causa existen-
tiæ horû: & supponendû solè esse, priusquam radij in-
telligantur esse: mox ut ille exstat, & isti existunt; sed hi
dependent ab illo, sine quo non essent; radij pendent
à sole, non sol à radijs: ita peccatum præcedit pœnam
natura, non tẽpore: est enim pœna, mox ut peccatû est:
dependet verò punitio à peccato, non è contra. Nun-
quam vacat tormento, suppliciove impius non magis
quam ignis calore, sol lumine, terra pondere, pelagus
vndis. Quî improbi vobis videntur verè gaudere, aut
tristitia vacare, auro, purpura, diademate fulgeant li-
cet, ceterû habentes manere eos in theatro flagra, atque
ad radices huius, ignes: videam quandoque facinoro-
sos non paucos obambulantes magnificè mundi hu-
ius theatrum, omnibus exceptos, ab omnibus hono-
ratos, non mihi ideo videntur gaudere, aut vera pace,
requieque potiri, non ambigentes flagella Dei se-
licè manere, & in inferno flammæ acres. Quemad-
modum sub aspectum cadunt ærumnæ iustorum, nos
autem fugiunt vnctiones, consolationesque eorun-
demita videntes gaudia malorum, non advertimus
cruces, cruciatuque ipsorum.

Tormenta illa & afflictiones reorum quæ extrin-
secè parent, non sunt propriè pœna peccati, sed magis
epilogus & fastigiû tragædiæ luctuosæ. Non pati in-
cipit supplicium malefactor, quando flagellatur, su-
spenditur, crurifragio plectitur; ista vltimum tenuere
locum in supplicio consociorum Iesu Christi Domini
nostri. *Venerunt milites. Et primi quidè frugerunt crura, & Ioan. 19.
ait: qui crucifixus est cum eo, ait S. Joannes. Minime*

gentium; quicquid nos vulgus exerceri videmus in
 cinorosum, finis est & consummatio torture & equi-
 leorum, quos clam in vinculis presente Iudice peti-
 lit. Similiter quicquid liquidò cernimus euacare tan-
 dem impio, finis est intolerabilis tormenti, quod Iu-
 dicit decreto in pratorio est perpeffus. Exitum im-
 plicij exhibet Deus, vt fiat fatis nobis plebeijs. Equi-
 leorum atrocitas, quam in ergaftulo, huc pratorio
 conscientie fpectante Iudice & Deo expertus est, co-
 put & fuma totius pene. O concinnum ordinè
 uinæ iuftitiæ! vt enim animus primo omnium occulit
 delinquit: *Mens est qua deniq; peccat*: ita animus pite-
 luit clam, nemine prater Iudicem confefio. *Prima*
hat ultio, quod fe iudice nemo nocens abfoluitur. O bel-
 lam fymphoniam! O egregiam harmoniam iuftitiæ
 Dei in inferno huius feculi, cum iuftitia inferni a tre-
 rius vitæ! Ardebit anima peccatrix fuccenfa iuftitiæ
 flammis, multis ante corpus feculis, quod fuerit in
 forma, & quali anima peccati in inferno quoq; pite-
 sentis vitæ primo loco torquetur anima, quæ pite-
 annuit confenfitq; voluptatibus. ac quoniam inuif-
 biliter hominibus, vifibiliter Deo delinquit: pene pite-
 inuifibilis est hominibus, vifibilis & cogita Deo fo-
 li. Quam congruus ordo! Quos a bitramur ferius lue-
 re, ne dixerimus decurfus multis annis peneas dediffe
 potius multis annis cruciatos. Non ferius, fed diutius
 torquentur: non cruciantur anno fi; fed fenefcent ge-
 ftates iugiter cruciaruum farcinâ, & quali inceffanter
 volentes fuper montem cordis faxû Sifyphi, de quo
 Poetæ. Quando verò dico eos multo tẽpore luere, fci-
 tote fumi tẽpore vfu hominũ receptũ: etenim ad me-
 furâ Dei æftimarum, totius vitæ noftræ decurfus nihil
 est. Quocirca, aliud apud Deũ est nihil peneas vñ do-
 diffe elapsis annis quadraginta, fed in fenefcure folũ vi-
 tima, quâ nõ affixũ fuiffe patibulo mandè, fed refpetu

Pfal. 89. Quæ pro nihilo habentur eorum anni erunt.
Ibidem: Mille anni ante oculos tuos tanquam dies ho-
sterna quæ praterijt.

D. Bonau, in 2. sent. dist. 36. Tanta est æquitas diuina

*Iuuenal.
 faryr.*

iusiitia, quod non patitur dedecus peccati ad modicum tem-
pus esse sine decore iusiitia, etiam ad momentum.

In qua praxi norate obiter mecum ut Deus seruet
intemeratam Maieftatis suae decetiam. Nil enim ma-
gis decet Monarcham Tectorem amplae huiusce Rei-
pub. quam iustum & misericordem esse; qualem se co-
probat hoc in improbos aduertendi modo. Ab eo ius-
ticiam & misericordiam exerceri necessum Nonnul-
la misericordiae specie non subsequitur semper pecca-
tum mox admissum vltio visibilis: specie aliqua iusti-
tiae corripit inestanter impios inuisibiliter; multo q;
actius intendit tormenta interna, ijs quae oculis parat.
Ambigitis? Ignoratis dari qui per medium terra lecti
cum hana; qui euellentib. tortoribus forcipe Turcica
coriplum, ut contigit nostro seculo Tyrannicidae glo-
rioso, clamorem non emittant? Dari, qui verbum non
proferant, non suspirant, non palleant submoto igne;
ut Romanus Scauola, qui dexteram velut alienato ab
sensu trebat animo: ut S. Laurentius non minus ani-
mo quam genere Romanus, qui in craticula tostus Ty-
tannum iobfannabat? Sunt multi, qui in equuleo Ty-
tannorum iussu expaui, ne verbulum sonant: gene: o-
lo peccatore dissimulante corporis cruciatus, & quasi
pozitorem inexorabilem foribus oris praeficiente ne
vocula erumpat. Ast, vbi inueniatur facinorosus, qui i-
ta mentis interiores dissimulare norit, ut non suspiret
millies? Nunquam animo maesto silentium impona-
tis, ut nec mari procelloso: nec efficiatis quin clamet,
quin comas arripit furij & dira rabie agitatus, quin
cetra allidat, quin maerore peccus tundat: vrget enim
acrius peccatum flammam ferrove. Quisque pro arbi-
trio sentiat: ego vero arbitror, quod si in summam
miseriam; inhaelicitatemque ocyus & exiguis dispen-
dis deuolendus esset homo; conuenirentque to-
tus orbis tormenta, Perylli, Busyri, maechanici om-
nes fortunae, tanquam institores in nudinis ad hoc;
non effecturos omnes coniunctis viribus citius, & fa-
cilis miseriores, quam peccatum vnicum. Parum effi-
ciet paupertas: eam enim illustrè prouocatunt & cal-

*Tit. Lili
Becan. l. 2*

*Vide Gell.
li 18 noct.
ca. 1. quid
Stoi. quid
Peripate-
ticus sen-
serit de
misera &
beata vi-
ta.*

*Plut. to. 1.
moral tra-
ctat. An
vitiost ad
ad infali-
citatem
sufficiat*

Kk 2

carunt

D. Hiero. carunt Diogenes Sinopus: **SS. Francisci Affifini, &**
ad Pau- Paulensis. Modicum præstabit seruitus: nam Dioge-
lin. de o- nes in seruum venditus Dominum se iactabat: Plu-
mnibus maiore mente se fuit & S. Paulinus seruituti se manci-
diuina pavit ut concines vindicaret in libertatem. Nihil to-
historia xicum: equidem Socrates Philosophus, Themisto-
libris cles, Annibal, secundum quosdam, Philopænes dices,
Plut. to. 1. pocula veneno delibuta alacriter sumplerunt. Aqua
Vit. in præfocari, exiguum: siquidē virgines plurimæ ne per-
Philopa- mitterentur insolentiæ & arbitrio victorum, se fluiti-
ne. D. Au- bus absorbendas commiserunt; licet eiusmodi factum
to. 5. l. 1. de simpliciter non sit imitandum, uti narrat D. Augusti-
eius. c. 26. nus. Non multum flammæ: cui uerò S. Apollonia A-
Dionys. lexandrina virgo annosa, ne idola coleret manibus
Alexan. tenentium elapsa, in ignem spontè exsilijt: Indici ma-
apud Eu- lieres viritum certant, ut cum viris crementur: olim
seb. l. 6. Gymnosophistæ Indici eo modo consumebantur: Em-
hist. Ec- pedocles Philosophus Agrigentinas nomen solum op-
cles. c. 34. ternitati sacraturus ultro in flamas Æthneas insiluit.
secundum Horatius in arte. *Deus immortalis haberi*
versionē *Dum cupit Empedocles, ardentem feruissus Æthra*
Ruffini *Insiluit.*
cap. 31: **Sunt qui tauro æneo Phalaris inclusi, aut cratibus**
Plut. ubi rex Maxentij impositi dixerunt: *Quam suauis est hoc*
sup. La- Ex Martyribus nostris compulsi à Tyrannis nonna-
ctant. l. de li prunas calcare, iactabant carbones ignitos sibi vi-
falsa sap. deri rosas violasque, spernentes certè tormenta cru-
c. 18. riora. Gaudium est talia pati immeritum.
 Ouid. l. 1. Fastorum, Nicastrona loquitur Euzandro
 filio:

Est aliquid magnis crimen abesse malis.

Horat. epist. lib. 1.

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa

Idem lib. 3. carm. 3.

*Iustum & tenacem propositi virum,
 Non ciuium ardor praua iubentium,
 Non vultus instantis Tyranni,
 Mente quatit solita:
 Si fractus illabatur orbis,*

Impavidum ferient ruina.

Innumera exteriora tormenta miserum non efficiant, ni primum deprehenderint vitiosum : non lædent, nisi prius in anima læsum.

2. Cor. 1. *Sicut abundant passiones Christi in nobis: ita & per ipsum abundat & consolatio nostra.*

Psal. 93. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tua lætificauerunt animã meã.*

Prou. 12. *Non cõtristabit instrum quicquid ei acciderit:*

Rursus; non assumptis machinis istis & instrumentis fortunæ: solo peccato fiet miser, suspirans, singul-tens, ciulans, stridens dentibus, & quasi pectus discerpens *pro angustia spiritus*, in fit de eiusmodi scriptura. *Sap. 3.*

Somnia cuncta putantur impio præfagia vera miseriarum suarum: vmbra videntur corpora, & spiculatores veri, qui ipsum apprehendant: omnia verba, prophetiæ calamitatis futuræ; vniuersum, putat in se con-

spirasse orbem: omnes colloquentes putat sibi detrahere. *Cato l. 1. dist. mo- raliu.*

Cicero lib. 3. Tuscul. *Opinionem mali egritudinem esse natura, ait Epicurus, siue illud ante pronisum & expectatum sit, siue inueterauerit, Neque enim vetustate minui mala, nec fieri premeditata leuiora.*

Omnem vocem ratur fulmen: *Vocem tuam audiui Gen. 3. in paradiso, & abscondi me, inquit peccatorum omnium antesignanus.*

Joan. 8. *Ut dixit Iesus, Ego sum; abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram, qui nimirum venerant milites comprehensuri Iesum, Juda duce, ac si in cuiusque pectus explosum fuisset tormentum bellicum. Modica verba, ipsi sunt tonitru, fulminisque ictus.*

Ouid l. 1. trist eleg. 3.

Non aliter stupuit, quam qui Ionis ignibus ictus viuit, & est vitæ nescius ipse sua.

Umbra arundinis agitata terret impium: Et nota ad lunam trepidabit arundinis umbram.

Lucretius lib. 3.

Metus in vitæ panarum pro malefactis, Est insignibus insignis.

Vide Fro-
issardum
de Carolo
VI. Fran-
corū Re-
ge, Et Pa-
radinum
in illud,
Vltorem
viciscitur
vitor.

Mox vt aduerterit quempiam luere, ratur ad se de-
uolutam sortem: visis apparitoribus tremet, ac ho-
prehensuri aduentum eum. Imperitum autum gu-
ritum suspicatur criminum suorum iudicem. Non lo-
gistic Bellum parricidam spiculo hirundium distin-
basse nidos, pullosque extinxisse dicendo, iniuria se
ab eis accusari cædis paternæ, quam tamen parratū
Impio suspecti sunt omnes; amici, hostes, confores, me-
dici, amasæ, quin & proles ipsæ; vt liquet per eum qui
tonforis manibus committere se veritus, barba pul-
siliarum opera adurebat.

Plutarchus in Dione loquens de Dionysio semore:
Ingredebatur ad ipsum in cubiculum, neque fratrem, neque
filius vt erat indutus: verum opus erat ante ingressum
numquamq; posito suo ipsius cultu, alium suscipere, nu-
dumq; ita à satellitibus videri.

Ouidius 2. Amorum:

Multa miser timeo, quia feci multa, proterui.

Stat. in 2. *O somper timidum sceleris!*

Jdem in 3. *Inuigilant animo scelerisq; patrati*

Supplicium exercent cura: tunc plurima verget

Pessimus in dubijs: Augur timor.

Publius: *Illo nocens se damnat quo peccat diu.*

Ecclef. 4. *In ventre impij ignis ardebit.*

Atque sic dici potest Deus non differe animadver-
sionem, quando quidem admissio mox scelere acule
pœnitentia pungeret incipiant, ex placito Platonis aut
secundum Hesiodum & experientiam, peccato con-
nascatur, eodem tempore, eodem agro, pœna. Quid
quod quandoq; crimen antequam parratum pœna
dat pœna? Meministis Cain molienti cædem frater-
nam vultus immutatos concidisse, ante factum. To-
statabatur ex tunc quod patiebatur tormentum, meteo-
dem parricidij necdum patrati.

Gen. 4. *Quare iratus es, & cur concidit vultus tuus?*
aiebat Dominus. Sicariorum tremant manus, turbat-
tur oculi, pallent ora, ante patrati crimen. vt terro-
ribus affliguntur in somnis qui flagitium meditantur.

Stat. 3. Theb. *Inuigilant animo scelerisq; patrati.*

Exercet cura.

Virg. 4. Aeneid. Dido loquitur ante inconcessam Venerem :

Anna soror, quae me suspensam insomnia terrent.

Idem ibidem:

Solaq; culminibus ferali carmine bubo

Visa quæri.

Satis evincunt ista quas dant pœnas criminum futurorum; quæ certè efficaciores sunt immutandis animis, & vitæ iustituro, pœnis exterioribus. Atque manent prima & secunda obiectio sufficienter redarguta, vt arbitror. Veniamus nunc ad id quod tertio loco

Responsio ad tertiam.

propositum est, nimirum pœnæ externæ dilationem efficere vt tollatur providentia; dicaturq; fortuna & casus, quod purè à iustitia procedit. Dico verò, id satis terè non videri. Conscientia namque, impijs sexcentorū testium vice, testatur sat superq; omnem calamitatē immisissam propter præterita peccata. Meritò hac

Gen. 42.

partimur, aiebant fratres Ioseph, mox vt sentiebant durius se excipi in Ægypto, tametsi duodecimo vel decimo circiter anno à perfida vèditione Ioseph. Dico duodecimo vel circiter anno; indubiè siquidem biennio egit in vinculis ad minimū, legite ca. 41. Gen. priusquā carceri traderetur vno & altero anno saltem cohabitavit Putiphar: dicitur enim Deus rerū omnium vbertate cumulasse Putiphar domi & ruri, obtèru famuli sui Ioseph: vt aū rei domesticæ p̄motio insignis facta Ioseph gratiā perciperetur, debuit aliquandiu ibidem cōmoratus fuisse, maximè vt adverteretur cāpestrium multiplicatio, q̄ communiter in anno semel fructum p̄bent. Legite ca. 39. Gen. Deinde descenderūt in Ægyptū anno secūdo famis vniuersalis. Videte c. 42. Ante q̄ famē effluerant anni septē maximè vbertatis. Duo aut anni famis; duo in carcerationis, duo, aut saltem vnus famularus Putiphar, anni septem vbertatis constituunt tredecim, aut saltem duodecim annos ab ipsius vèditione. Esto, vt est de numero annorū; cōstat attamē multum tempus effluxisse inter venditionem, & castigationē fratrum: immutatus equidē erat vultu,

forma, magnitudine, sermone, vt colloquens & con-
uescens frequenter eis non agnosceretur. Nihilomi-
nus, variè exagitati in Ægypto, cognouerunt, consil-
si que sunt cuncta sibi accidere ob venditum fratrem.
Peccauimus in fratrem nostrum, idcirco venit super nos
tribulatio: dixerunt omnes vna voce. Ruben peculi-
riter: En sanguis eius exquiritur. Rursus comprehen-
si ob deprehensum cyathum in sacco Benjamin, facti sunt

Gen. 44. Judas, anti qui sceleris pœnas exigi: *Quid loquor aut*
ad Joseph) aut iuste poterim? obtendere? Deus inuenit in-

Exo. 9. 10. *quitatē seruatorū tuorū.* Similiter Pharaon, *Peccauit in Do-*
minū Dsum vestrū, & in vos, dicebat, mox vt nouo Dei
flagello vrgeretur: Licet gradu lento adueniret, forte
annis centū ab inchoata tyrannide in Israheliticis Gen-

4. Reg. 21. tē, à se, & maiorib. suis. Sic Manasses captiuus Babylo-
2. Par. 33. ne post cruentam dudum cædem Prophetarū. Sic An-
tiochus olidus & putidus intolerabiliter multo tem-
pore post sacrilegia impia, post patratas rabidas ce-
des in orthodoxos, probè intellexerūt eas pœnas pro-
cedere à prouidentia Dei, animaduertentes in iniqui-
tates pristinas. Ita Iulianus dudum à defectione & a-
postasia, post tot in Christianos suscitatas persecu-
tiones & clades, tandem pilo traiectus, cito cognouit
cælitus emissum. Nam ad militem qui pilum vibrabat
non conuersus, sed ad Christum pili directorem, *resis-*
si Galilæe, viciisti, ait; cedo arenam, & victoriam. Mau-
ritius quoq; Imperator, hostis ferro subiectus, & fata-
le spiculum expectans aiebat: *Iustus es Domine, & re-*
ctum iudicium tuum, existimans, vt arbitror, cuncta fi-
bi accidi se præteritorum criminum obtenta. Itaque
procrastinatio ista nō adimit impio sensum prouiden-
tia, & iusticia diuina.

1. Mac. 9.

Policrat.

l. 8. de cu-

rial. nugis

cap. 21.

Pf. 118.

Ad quar-
tum.

Quod verò adfertur, eos qui ante fata non vidētes
scelestorū ultionem posse deficere in errore, & erro-
rem Epicuri negantis prouidentiam Dei; dico instra-
ctos præseruariuis & antidotis, dum ab aliquibus pœ-
nas ex tempore & flagranti crimine repetit: non enim
semper differt supplicia externa. Deinde, ferorū suum
pectus cuincunt, scandalizati misericordia Dei. *An-
tial*

culm tunc nequū est, quia ego bonus sum? Deniq; multa, magna que commoda quæ à sua dilatione educit, nec aliter seimè educere potest Deus, de quib. statim, satis superq; compensant damnū, q̄ est *scandalum acceptū, non datum;* & plus æquo resarciunt cauentiam boni alicuius, q̄ accidere posset si magis virgeret. Ex bonis *optima & plurima, ex malis, minima & paucissima.*

Ad postremā incongruentiā q̄ obijcitur, resp̄ ōdeo, Ad vltimum. Conditore optimo non expetere p̄nas vt oculis iustorum spectacula cruenta exhibeat, aut eos carne & sanguine humanis pascat: non corripit impium, vt in eius cruore lauent pij manus suas: neq; verò id int̄dit Vates dum ait: *Ps 57 Latabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris:* sed adstruit gaudiosos iustos ex vindicta peccatorum, non vt vindicta, sed vt per eam impelluntur impij vt transfugiant ad penitentiam: non vt vindicta, sed quia exterminato peccato desinit offendi Deus: non vt vindicta, sed quia tum ipse, tum alij spectatores in munere continentur. *Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam,* inquit d. Paulus. *2. Cor. 7.*

Quod auctore Deo voluptatem caperent iusti ex sanguine humano? Indecentius id foret, quam omnino non punire. Deceret Deum corripere potius nunquam, q̄ in eum sinem. In hoc. n. castigans, p̄nas ex peccato repetendo precipitaret spectatore in aliud atrocius, ex *Sylla in Charibidin:* Charitas naturalis & Euangelica grauissimè offenderetur. vnde consequitur argumentū istud omnino nullū. Profectò plus nimio indulgetur spectatori indigno appetenti rei supplicii, non vt legis offensæ honos restituatur; non vt castigatus corrigatur, sed vt efferam suam libidinem expleat.

Qui fruitur pena ferus est, legumq; videtur Vindictam prestare sibi, cum viscera felle canduerit, ait optimè Claudianus quodam loco. Satis responsum arbitror argumentis egestis in suspensione punitionis diuinæ. Indagemus nunc, vt nullam oriatur malum ab ea procrastinatione, quin maxima commoda: quib. interdū causis moueatur Deus,

34
 nostrum se habuit, fame, ac tandem miseranda ser-
 tute tremendo, vbi libidinem pro posse & arbitrio
 pleffet. *Et postquam omnia consummasset, facta est
 mes, valida in regione illa, & ipse cepit egere.* Aduertit
 sedulo ista: *Postquam omnia consummasset.*

Cur diffe-
 rat quan-
 doq; Deus
 impiorū
 supplicia.

5. Quanquam summe desiderem & constitui
 ferre rationes aut verissimas aut saltē verisimiles, cur
 Deus exemplō non animaduertat in peccatorem, sed
 gradu lento, plumbeo, vt aiunt, procedat: at tam
 lubet fateti humiliter & testificari palam in hoc no-
 gotio aliter me non posse procedere quam palpando:
 nec velle admitti meas ratiocinationes hoc loco, vt o-
 racula Delphica: sed vt sermones eius qui errare po-
 test; & qui exigua eruditioni suae permixta agunt
 ignorantiam infinitā. Quis ego, qui profitear omnia
 exactissime & verissime a me sciri? Magnone illi Deo
 a secretis fui?

Roman. 11. *Quis enim cognouit sensum Domini? Aut
 quis consiliarius eius fuit?*

Pl. 35. *Iudicia Dei abyssus multa.*

Pl. 41. *Abyssus abyssum inuocat; id est, Deo alio opus
 esset, aut ipsissimo ad Dei nostri secreta inuestiganda.*

Rom. 81. *O altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae
 Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuisi-
 gabiles viae eius?*

Isa. 45. *Verè tu Deus absconditus.*

Eccl. 3. *Altiore te ne quaeris.*

Prouerb. 25. *Qui scrutator est Maiestatis, opprimetur a
 gloria.*

Isa. 40. *Qui dat secretorum scrutatores quasi non scit.
 Pl. 52. Qui posuerit in calum os suum, & lingua eorum
 transiit in terra, reprehenduntur.*

Neutiquam: Omnium rerum causas & rationes
 profiteor assignare: dico autem, palpando inuesti-
 gaturū; quib. causis moueatur Deus nō vrgere vindictā.
 Nec. n. tam inconueniens sonore lyrae ordinatas fides
 asini soleata vngula perfringi; aut effeminatū quem-
 piam pensa trahentē, de re militari & armis disputare
 aut Mydam asinū auritū de symphonia concertare
 Apoll.

Apollinis definire, quam dedecet hominem perferri
tari arcana conclavis Dei. Si frequenter arduum ple-
beio scire cur medicus hoc aut istud non p̄stiterit pri-
usquā cauterio vretet, aut serra secaret membrū pu-
tre; cur heri potius quam hodie vulnus non lauerit: si
sexcentorū actuum humanorū, eorum etiam quæ per
iocum & ludum sunt, rationē assignare, quin opera-
tionum animalculorum nequimus: si ciliij Gordiani
nodos dissolvere simplices non valuit Alexātri inge-
nium: qui causas recenseat homo cur Deus applicet
medicamen flagellationum impijs, acrius, aut lecius,
citius, aut serius vni quā alteri? *Inuestigabiles via eius.*
Priuata sunt consilia Dei, non cognita & patentia in-
tellectui humano; quin nec perfectē Angelico verum-
tamen ieiunē proferemus modicum id quod dignatus
est Prophetarum & Apostolorū ore, & Doctorum su-
orum calāinis reuelare; nec non quod probabiliter
ratione humana possumus augurari.

*2. Curti
in exordio
lib. 3.
Rom. II.*

6. Dicamus igitur reuerenter, primò: Differt Deus
flagella, vt prudentiam testetur suā; cuius pars haud
inima obseruat tempora oportuna rerum omnium &
actuum. Omnia tempus habent; non semper plantan-
dis brassicis tempus; irrigandæ aliquando, euellendæ
aliquando sunt, iactamus crebrò.

I.

*Eccel 3. Omnia tempus habent, & suis spatijs transiunt
vniuersa sub celo. Tempus plantandi, & tempus euellendi,
quod plantatum est. Tempus occidendi, & tempus sanan-
di. Tempus destruendi, & tempus adificandi. Tempus ta-
cendi, & tempus loquendi &c.*

*De hac
Cicero. l.
1. Offic.*

Quid li. Pastorum:
Non habet officium Lucifer omnis idem.
Philosophi cuncti monent explorare sedulò occasio-
nem & oportunitatem agendi. Hinc sapientissimū il-
lud Hesiōdi τῷ ὄντι χρόνον, id est, *Noteris tempus: quod*
inter septem Sapientum apophthegmata numeratur. *id est, oc-
casio.*

*De xpoia,
id est, oc-
casio.*

Hinc Socrates ad Dæmoniacum: *Iniucundum in o-
mni re est, quidquid intempesiuū est. Noctū super strato
cape ssonda requies; interdū mēsa accūbendo sumēda
refectio, non verò tempora pmutada. Noctem vertēt seruatō.
in diem.*

*De xpoia,
id est, or-
dinis con-
seruatio.
in diem.*

Horat. c. 1. Epist. ad Lolium: Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, & ad strepitum cytharæ cessatum ducere curam.

in diem, sonat prouerbialiter opprobrium temporis abutentium. *Quum pluit, molendum, fertur communitur.* Tam necessaria est exploratio opportunitatis omnium actionum, ut ea non seruata vitiosum fiat inceptiue factum, quod indifferens est: quin quod natura purè bonum est, mutabit naturam & qualitatem loco & tempore congruis non seruatis. Offendat me Diogenes, vniuersaque canina eius schola, serete si tatur in foro styrypem humanam: quam si alibi serent, quod sui muneris est præstabit: efficietque quod Deus per quosdam vult necessariò peractum: Nunquam loquistis quod oportunè desipere sit magnæ prudentiæ? Ita Dauid in curia Regis Achis, ut euidenti periculo se eximeret. Quod, appositè iacturâ pati, maximum sit ferens! Sic euenit piæ memoriæ optimo Carolo Quinto, qui annulû immensi pretij è digito dimittens Heroldi, effugit caucâ siue unguis falconis Gallici. *Car. 11. 14.*

Stultitiâ simulare loco, prudentia summa est.

Inspiciens esto cum tempus postulat, aut res.

Horatius. *Dulce est desipere in loco.* Dico quod desipere loco, sit magnæ sapientiæ: Philosophum, & eruditum egere incôgruâ, summæ dementiæ, & argumento imprudentiæ.

Cicero l. 1. *Offic. Potest esse prudentia definitio, ut scientia sit opportunitatis idoneorum ad agendum temporum.*

Prudentia, est omnium operationum condimentum. Sine hac, nihil potest medicina. *Oui. 1. de rem.*

Temporibus medicina valet: data tempore presunt;

Et data non apto tempore vana nocent.

Veget. l. 3. de re militari. c. 13. rei militaris sacramentum est, obseruare oportunitatem loci, temporis, montium, nemorum, arborum, solis, tenebrarum, pulueris &c. *Qui enim aduerso nititur cliuo, duplex subit cum loco & hoste certamen.* Hinc Cicero l. 1. *Offic.* Antiquitas pagana in diuorum numerum interdum retulit oportunitatem, Græcis dictam *χρησις*; interdum Diuarum, quam Latini dicunt occasionem. Porro, si actus omnes humani condiendi sunt oportunitate:

tubet

iubet ratio in actibus Dei, potissimum qui sunt iustitia, in qua matura deliberatione, & lenta executione procedendum, prudentiam, & sapientem oportuni temporis electionem ad castigandum congruè eminentius elucere quo in omnibus operationibus eius perfectio emineat. *Dei perfecta sunt opera, & omnes via eius iudicia.* Non constaret autem nobis prudentia ista si eadè promptitudine peccatores feriret, mox ut deliquerit. Vt itaque palam faciat sibi probe notum tempus seuiendi & non seuiendi, alterum maturè, alterum serius plectit. Quis quæso medicus præstantius nouit congruum tempus minuendo cruori, adhibendo vulneri cauterio, quam Deus noster, scit tempus pungendi, & scalpro petedi infirmos in anima? Ipsi soli perfectè explorata sunt signa opportunitatis indicia; cognita virtus medicaminis punitiui; natura animorum & corporum nostrorum, utique qui ipsius factura sumus. Meum est vicisci, inquit per Vatem: *Mea est ultio, & ego retribuam in tempore, congruo.* Ab hinc dudum artem hanc calleat magnus Præceptor. Quemadmodum non præmiat iustos, mox ut studiosè quippiam egerint, sed tempore ipsis oportuniore; *Et in tempore erit respectus Sap. 1. illorum,* ait liber sapientiæ: Vineæ cultores pretium *Matt. 20.* laboris recipiunt serò facto, nouissimi primi, & primi nouissimi.

Lucæ 12. *Fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam ut det illis in tempore tritici mensuram:* ita non nisi tempore apto seuit in improbos.

Exodi 9. & 13. *Tempus constitutum ad plagam.*

Leuit. 26. *Temporibus suis dat Deus pluiam.*

Psa. 10. *Pluet super peccatores laqueos.*

Osez. 6. *Veniet quasi temporaneus imber.*

Tempore suo emittit Dominus in ceruices malorum imbrem iaculorum.

Jerem. 18. *Tempus furoris Domini.*

Thren. 1. *Vocauit aduersum me tempus.*

Canti. 2. *Tempus putationis aduenit.*

Temporibus aptis putantur vineæ: temporibus aptis Deus amputat luxuriantes impios, amputando superflu-

perfluum quo perduntur; & lachrymarum aqua eis educit.

Pf. 70. Cum accepero tempus ego iustitias iudicabo.

Pfal. 29. Pone eos ut clybanum ignis in tempore calcavit: Dominus in ira sua conturbavit eos, & aueravit eos ignis.

Iob. 28. Fuit tempus tenebris. Sicuti constituitur ordinem, ut sublequatur diem, inter diem tunc, tardius interdum: ita tempus sciet præfigere aduersorum tenebris, ubi prosperorum dies suffocet suo iudicio illuxerit improbis. Igitur impugnatione suspensionis, supplicij delinquentium, procedit a nostra opinione de prudentia Dei concepta, nec non ignorantia oportunitatis in omnibus. Spectadus est iudex, Deus: dicendū supplicia omnia, mara, immaniora, atrociora & leniora, bene, opportunè, loco & tempore decentib. inflicta; quadoquidē. Ipse fecit, ipse voluit, ipse puniuit, ipse dedit, ipse abstulit. Ut magni Pythagoræ discipuli, quicquid præceptoris ore efflueret scelerum rebantur, ipsisque ratio & probatio ventura plurimorum axiomatum erat irrefragabile studium.

Cicero l. 3. de nat. Deorum. *Quia, Ipse dixit: Tantum opinio præiudicat potest, ut etiam sine ratione valeret auctoritas: ita argumentum vnicum temporis opportuni vitionis impiorum Christianis esto obreptus iste, Ipse puniuit, ergo oportuit Pythagoras dixit, ergo verum: Apelles facio, ergo pulchrum, Deus puniuit, igitur appolite.*

II.

Secundo, Arbitror, ut propalet se non nisi magis ad vindictam procedere. Ut enim in nouissimam horam dilferimus quod egrè præstamus: terribilè & læpius impetiam dum est seruo, quod non attridet, priusquam operi se accingat ita Deus sed punitens, testatur il libenter se punire.

Gen. 3. Vbi vindicandum esset culmorum humane stirpis scelus, processit, non citato cursu, sed lenitè, ambulans: *Ambulabat in paradiso, inquit scriptura: venit, non antelucanum, sed post meridiem: non in feruore diei, ut feruentior esset ad vindictam, sed ad auranti.* Id est, vox eius videbatur procedere à vento leni qui est inter Austrum, & Occidentem, & hoc secundum

Hebræos, hora decima diei. Quorsum tot ritus & probationes ante vindictam, nisi vt monstraret sibi molestum procedere ad tormenta? O Patrem & Judicem optimum nobis?

Gen. 6 Perdendum est cataclysmo genus humanum; at quantæ intercessere moræ?

Gen. 18 Vindicanda est iniquitas Sodomæ; equidem demeruit iram: ipso suo flagitio vindictam efflagitante traducitur, accusaturque: verum antequam fulmina mittat, ipse vult videre, non vt instruatur, qui enim discat qui omnia nouit? sed vt doceat iudices sedulo & exacte discutere causas capitales; non adhibere fidem facile simplici relationi; & vt maximè Sodomitas moneret se agere cum Iudice temperato, cui nihil molestius, quam facturam suam perdere.

Ouidius 1. de Ponto, eleg 3:

Est piger ad penas Princeps ad premia velox

Quique dolet quoties cogitur esse ferox.

Plutarchus in problematibus scribit Tytijs morem fuisse vt Deorum statuis vincula iniiceretur.

Macrob. 1.6. Saturnal cap. 8.

Dylantos pedes habent.

Fortè ideo Poetæ sibi xerunt Vulcanum Dijs tela fabricare, vt qui claudus esset, significaret tarditatem diuinæ vltionis.

Inuitus scuit: ni muneris sui ratione compelleretur, non adoriretur nos vnquam: *Et iacit, inuita fulmina tota manu.*

Isa. 28. Dominus irascetur vt faciat opus suum; id est, Ouid. l. 1.

vt muneris sui partes perficiat. Quia Deus, sit iustus de Ponto oportet: sed, alienum opus eius: horret ipsum, videtur. eleg 3.

que ex aduerso pugnare cum bonitate eius. Vt operetur opus suum, id est, licet operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. Id officij exoticum naturæ eius videtur, inquit Isaias. Verum necessarium, vt sartastectas tueretur leges suas.

Titus Liuius dec. 1. lib. 8. Sancienda morte imperia, aut impunitate in perpetuum abroganda. Vindicat; sed vt probet quod inuitus, suspirat. *Hæc; vindicabor de hosti-*

de hostib. meis! Heu, interiectio est nota dolentis Profecto dolet quoties cogitur esse ferox. Ouid. lib. de Ponto eleg. 3.

*Multa metu prohibet, pana qui pauca coercet,
Et iacit inuita fulmina tort a manu.*

Luc. 19. Videns Ierusalem flet, & futuram eius cladem dolet. Videns ciuitatem fleuit super illam. Quam Iudex plorans rei vices, priusquam exequatur.

Lucan. l. 9. in fine.

Ioan. 11. Miserratur miserorum hominum sortem, lachrymatur Lazaro mortuo. Quamvis Cæsar, qui horret aspectum cruoris hostilis, & plures ab oculis diducit lachrymas, quam à capite Pompeij fuit copiosus cruor; licet non fide, vt Cæsar?

Luc. 9. Feruentes, frementesque discipuli vindictam volunt, quod Samaritanorum urbe aliqua non fuisset exceptus humanè: Domine inquit, vis dicamus vt ignis descendat de caelo & consumat eos? Ohe, Nihilus cuius spiritus estis.

2. Reg. 16. Quamvis Dauid prohibens Heroes ferire in maledictum Semei? *Dij lanceos pedes habent*, fertur vulgò. Procedit Deus ad vindictam tarde, melancholicè, inuitè, ægrè. Vt autem misereatur, quod proprium est. Deus cui proprium est miseri semper parcere; veloci fertur cursu: iactū funda iapillum celeritate præcurrit. Princeps ad præmia visor. Citaro fertur cursu, peruolat, accurrens, canet citò certus: festinat velociter, vrget gradum in occursum filij redemptis. Cito, cito proferre stolam, statim inquit famulis. Bis dat, qui cito dat, dicitur proverbialiter, ac verè; hancque Lexim sequitur promptè Deus, vt ipso cedente dicitur subius suo loco. Quam nobis Deus, Auditores, quam bonus! Quam bonum & iucundum tali, tantoque Deo famulari! verum; quam male est, quod setius non sequatur Dominum! Deus non ostendit vlei scitur exterius: nos, citò citissimè: vix iniuria affecti sumus, cum iam de vindicta cogitamus. *Debitum factum.* Virgilius i. Æneid.

— Manet alta mente repostum
Iudicium Paris. spretaque iniuria forma.

Senec. l. 1. de ira, c. 16. Cneus Pison capitis damnat cē-
tutionem, quod iure distulerit aliquantis per militis
suspendium iniquē damnati.

1. Reg. 25. Dixerat Nabal: *Quis est David? Et quis est
filius Isai? Hodie increverunt serui qui fugiunt Dominos
suos.* Moxq; ad arma conclamatatum est; iubet armis
instrui suos David, animo perdēdi vniuersam demum
Nabal. *Accingatur unusquisq; gladio suo, n̄ sit.* Bellum
scilicet crimen, vt ei vindicando militū cohors armata
debeat suscitari. Ast Rex est, qui offendi: ur: ipseus est
læsa Maestas. *Quis Deus, quæso: Plebeius aliquis?*

Nonquid Rex Regum ipse: *Princeps Regum terra est:*
Rex Regum, & Dominus dominantium. Reguli sunt alij
omnes. *Erant quidam Regulus. M. Attilius Regulus. Bren-*
nus Regulus Gallorum. Terrā Chanaan quæ in quinque
Regulos Philistinim diuiditur. Reguli omnes; Reges Lu-
sarij. Nihilominus magnus ille Rex egerit: Reguli
promptissimē vindicant. *Maior magis est placabilis ira.*
Quam bonus Israel Deus? Quam magna multitudo dul-
cedini tua Domine!

Matth. 18. Rex potens donat seruo debitum decem
mille talentorum: ille idem in conseruum manus in-
ijcit, premit, vrget, extorquet sibi debitos centum den-
arios. *Suffocabat enim, aut vti S. Chrysostomus, Stran-*
gulabat eum. Vt erudiamini Reges, & intelligatis qui
iudicatis terram, tardo pede pergite ad vindictā Deus.

Amplius: fortē Deus impunitos dudum dissimulat
impios, peccata peccatis interim accumulātes, vt de-
monstret magnam misericordiam suam, suffere dō
peccatorem, nec seuerē puniendo secundum vastam
enormitatem criminis, non solum, sed & vt miseratione-
nes suas restetur, remittendo multum numerum pec-
catorum? *Quis nouit, an conuiueat vt se comprobe-*
talem, qualis ab Apostolo describitur, Pater misericor-
diarum, & Deus totius consolationis? Misericordiae est
suffere, & dissimulare cum impio in scelere: ast con-
nuere enormiter, & crebrō peccanti, ac interim sup-
plicium protrahere in longas moras, magnarum mi-
serationum Dei est.

1.
Apoc. 19.
Ioan. 4.
D. Aug.
ij de ciuit.
cap. 15.
Liu dec 5.
lib. 5.
Iosue 13.
Ps. 72. 30.

D. Chryf.
hom. 27.
in c. 9. Ge.
111.

2. Cor. 12.

Genes. 28. Num unam tantum benedictionem habet Pater?

2. Reg. 24. Multi enim misericordia eius sunt.

Jerem. 42. Dabo vobis misericordias, & miseretur vestri.

Psal. 50. Secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Rom. 5. Vbi abundavit delictum, superabundavit gratia.

Matth. 18. Multarum misericordiarum fuit scilicet donare decem mille talenta. Inuenias, qui semel solum offendunt, id est raro, ijs misericordia vna necessaria est: Qui vero millies in die peccant, ijs multa misericordia sunt opus. Dicant: Secundum multitudinem

Psal. 76. misericordiarum tuarum dele iniquitatem meam.

Nunquid obliuiscetur misereri Deus, aut conuertetur ira sua misericordias suas?

Vt igitur non vniam sed multas exhibeat misericordias, differit peccatoris penas, dissimulat peccatorum aceruum congerentem, donec penè defatigetur peccando; Lassus sumus in via iniquitatis; antequam minus iniiciat in malefactorem: quò, uti teor, similes efficiamur, remittendo crebro, etià septuagies septies

Sap. 5. uti monebat S. Petrum, in nos committas offensas. Multo feliciter; attis certè canonem exhiberemus, si cum S. Petro irrogatas nobis iniurias donaremus septies.

Luc. 6. Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.

Eph. 4. Estote inuicem benigni; misericordes, donantes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit vobis.

14. Præterea; explorata & benè captata oportunitas, rem facit vtiliorem, uti supra dicebamus. Quid enim vtilius prodest Musica, etiam Orlandi mei præfatiissima, importunè emodulata? Musica in luctu, importuna nauis; in gaudio, importuna nauis. Quid valet medicina, quin Esculapij loco & tempore incongruis adhibita? Temporibus medicina cuius

Eccl. 22. D. Bern. ferm. 36. in cant. Nonne medici corporum medicina portionem diffiniunt, eligere in sumentis cibis quod prius, quid posterius, & quemadmodum quidam sumi oportet?

Plurimum ad omnia facit oportunitas : punitio-
ne autē Deus leuiora certamina & velitationes init cum
peccatore: ast expectatio diutina quandoq; insignem
repportat victoriam. *Habent parua commoda magna mo-*
ra. Testes adueniant Nicias Atheniēsis, & Fabius Ro-

Ouid 3.
Faß.

manus, vterq; cunctator; qui, hostem cunctatione la-
cellerunt; qui quasi orientes, & tempus fallentes, tri-
uerunt, & superarunt hostem : Licet eorum moras ex-
sibilaret populus, quomodo à quibusdam Dei longi-
nimitas impetitur tale.

Plut. 10. 13
vita in
Fabio.

Ennius apud Cic lib. 1. Offic.

Vnus homo nobis cunctando restituit rem;

Non hic ponebat rumores ante salutem;

Ergo postq; magis viri nunc gloria claret.

al Nō po-
nebat
nimis

Proverbium: *Μη δυνάστης, id est, More Nicia cūctari.* Ni-
cias enim Dux optimus Atheoienisum traducebatur
quod cunctator esset in re militari.

Plutar. rom. 1. vit in Fabio, idem de Fabio refert. Hinc
natum adagium: *Romanus sedando vincit.*

7. verum cuiusmodi, nonnunquā hominis ætas non
est apta hoc aut illo modo reprehendi, doceri, corri-
pi: vnde dicit Aristoteles, iuuenem ineptum auditore
doctrinæ moralis; vti prima parte attigimus. Interdū,
etsi per ætatem liceat, superueniens ab extrinseco ca-
sus facit, vt min⁹ sit apta redargui. Hinc matronæ pru-
dentiores. Exempli gratia, ebrietatis nouerunt ple-
tere viros flagello suauium verborum, & obiurgatio-
num blandarum, vbi vinum decoxerint, quo ante im-
morigeti, incorrigibiles, sensu & intellectu priuati,
impatientiores, & ad iram procliuiiores erant. Quan-
doque, furore rationem absorbēte, non expedit mul-
tis agere: rationis & prudentiæ fuerit præstolari donec
impenosā Tyrannidis iugum sit excussum. Horatius
lib. carm.

Arist 4. 13
Eth. 6. 3.

Cum desorbuit ira postquam data copia fandi;

Difficiles aditus impetus omnis habet.

Virg. 4. Æneid.

Sola viri molles aditus & tempora noras.

suspēdit ergo Deus peccatoris supplicium, donec ma-
u-

*Prodigi
corruptio
cur dilata.*

nioris fuerit ætatis, aut acres quædam passionis præ-
deferbuerint, studeo cōmodo flagellari: ne forte præ-
maturè plectens operam ludat, & infelix reus animi.
Fortè non satis disciplinæ capax per ætatem videbitur
adolescens: hinc adolescentem sustinuit patienter,
vt oportunius plecteretur. *Et postquam omnia consum-
masset.* Externum accidens, & amoris passio adeo pro-
ctus eius, & mentem expugnatione violenta expugnan-
rant; vt puniendi tempus esset incongruum, nisi detenti-
or fieri cuperetur; tum ob mentis cæcitatē, quam in
ipso produxerat cæcus amor, *Caco carpitur ignis:* tum
quia amor ferocem facit, ceu videre est in canibus lo-
onibus equis. vnde contigisset, vt corruptus æstuant
maximè amore, se obstinatione armasset in Corilla-
torem.

*Virg. 4.
Æneid.*

*Gen. 11. Caperunt hoc facere, nec desistens à cogitatio-
nibus suis donec eas opere compleant.*

Furens, spumans, saliens, currens furiosè solutus
taurus, eo fit ferocior, quo magis capistrum iniicit,
aut cornibus continere tētatis: at tamen quem paulo
post deposito furore, deferscescente, & paulatim respo-
te ferocitate, facile non reluctanter circumducit. Le-
iusmodi fortè prænouerat prodigum Deus, nimirum
si effervens puniretur, animum firmaturum: si remis-
sis æstuantibus flammis, se solo ad penitentiam reser-
turum vti indecens & ineptum foret procelloso metu
furentibus, & in diuersa certatim nitentibus ventis
concirato silentium imperitare. *Virgil. 1. Æneid.*

*Vnâ Eurisq; Notusq; ruunt, creberq; procellis
Africus, Et vastos voluunt ad littora fluctus.*

Ita adolescente illo æstuantē furore, ad instar tuorum
agitato procellis diuersarum affectionum, ad instar tuorum
maris ferocientis, forte vanum, & inopertunum pa-
nas expetere: vanum, inquam, ipsi; qui in utilitatem
non conuertissent pœnam: vanum Deo, qui flagellator
nibus nihil magis quærit quam scelestorum correcti-
onem. Animaduertendo in iuuenem intempertum
Narrabis a fello fabellam surdo, inquit Horatius: oportet
nisi autem fiat, meo iudicio, remissis, & quasi euo-
cari

tatis futijs. Virgilius 4. Æneid.

Tempus inane peto, requiem, spatiumque furori.

Dum mea me victam doceat fortuna dolere.

Verba sunt Didonis amore languentis. Aptius redarguas, retuso, fractoque quasi mucrone fœdarum voluptatum; Cum adolescentia cupiditates deseruerit. Venti famelico aures si nullæ sunt, aut si sunt, eas multo præbere vnius & alterius laucis crepitaculo, quam sexcentorum Philosophorum strepitui; Discum quam Philosophum audire malunt famelici: appetitus quoque inhians voluptati malæ, proposito firmato explendi libidinem adiunctus caret auribus, quibus vtiliter excipiat lectiones iustitiæ diuinæ. An non itaque merito & oportune supplicia prodigi Deus suspendit, donec insanus libidinum appetitus aliquantisper deseruisset in ipso, per ipsum? Arbitrer ego quod tempore aptissimo. Postquam omnia consummasset facta est fames valida in regione illa, & ipse cepit egere. Vt enim gustatis cibis pedentim fastidit eos famelicus; quos si sapidos vti rebarur non deprehenderit, ocyus vltro mittit: ita rabida voluptatum cessante esurie, & ex parte quasi expleta, ac in ijs non deprehensio tanto bono quantum statuunt Epicurei; facite verba adolescenti vt libuerit, obiurgate, penas extorquere; auditis erit attentior, & fructus plerumque vberior. Theocitus in Megara.

Cicero 10.
3. Orat.
pro Cælio.

Et lasciuia satietas est.

Jd est,

Cicero Orat. pro Cælio. Satietaet abijciuntur cupiditates, experiendo contemnuntur. Sunt voluptates ad instar dulcium ciborum, citissimè satietatem inducentium, vt ait Philosophus: aut quia non naturales, sed arte facti; aut quia edentis temperamento alieni. Immoderatae cupidines exoticæ sunt & naturæ, & temperamento hominis, ideoque tandem eas fastidit.

Arist. pro-
blem. sect.
21. 9. 13.

Senec. in Agam. Quod ratio nequit, sapè sanauit mora.

Cicero Orat. pro Cælio. Amores autem hæc delitia

Ll 3

qua vo-

que vocantur, firmiore animo pradiis diutius molesta
solent esse, mature enim & celeriter deflorescunt.

Diony Halicar. in comparat Herodoti & Thucyde.
Satietaem enim gignit, ait Pindarus, & mel. & dulces
venere.

Meministis Iudam parricidam perfidum concepta
Magistri optimi prodicione à concepta sententia auo-

Ioan. 13.

cati nō potuisse, quicquid diceret, faceret ve Magister
Innuentis Iesus molitiones eius non latere, aiebat, ab
eorum vno se traditum iri: euidenter monstravit pro-

Matt. 26.

ditorem sibi probè notum, cum dicens vna se eum pat-

Ibid.

opsidi immittere manum; se aut eidem, cui ipse, aut
eodem instanti, quo ipse, manum inferte: probauit si-

Ioan. 13.

bi a pertas eius machinationes perfidas, in interroganti
Judæum cum traditurus esset annuens futurum: sin-

Luc. 21.

gulariter satis exprimebatur monitus, facere enim,
quod facturus erat: rursus quādo effrons accessit ad
dactyl, dato signo osculi cōiuratis, saluatus à Christo
amici nomine, demirari fingente, militem & militum
ducem fictum, addente que, Iuda osculo filium hominum
tradidit. His omnib. ab incepto auocari debuerat, verū
tamen persequitur, & instar vehementi vento impul-

Psal. 72.

sus Transierunt in affectum cordis, ait Yates, de ciuino
di canibus.

Virg. 4. Æneid.

Heret lateri lathalis arundo.

Terentius:

Surdo narras fabulam. Prouerbiū.

Feruebat pectori ardor & affectus perducendi ad fi-
nem execrandam perfidiam, ideoque surdum se simi-
lat obiurgante, & perstringente Christo. verū ubi
conatum impiorum fructus felleos delibasset, penit
se solo, & vltro, perflatus lenissima aura Spiritus lau-

Matt. 27.

ti, repedit: Penitentia ductus retulit triginta argen-

Ioan. 13.

teos, dicens: Peccavi, tradens sanguinem iustum. Si-
militer Iudæi nonnihil mitiores facti subito casu
ad sonum vocis Domini respiscere debuerant, nec
proposito instare constanter: ast sitis inexstingu-
guibilis, estus inexplibilis vorandi carnes,
so-

forbendi sanguinem agni illius innocentis, luporum
 bellicorum, irritum facit flagellum. Sileo Sodomitas,
 incorrectos cæcitate, percussos ante fores ædiũ Loth,
 ac eodem binas filias viris incognitas vltro offerente.
Transierant in affectum cordis: furebant tum temporis *Gen. 19.*
 ardore abominandæ libidinis. Scelerum enormitas
 merebatur eam excæcationem; merebatur, inquam,
 applicationem opportunam importunam cauterij: a-
 loqui medici ipsi non consueverunt remedia appli-
 care mox vt laboraueris, aut cataplasma puris attra-
 ctuum viso ilico vulnere: sed ægritudinis æstiu defer-
 bescente, se ipsa eneruatam, & infirmam quasi iuglan-
 t, impetentes & opprimentes medicaminibus o-
 portune admotis. De iade non nisi sensim contrarium
 pellitur alteri contrario inducendo, vt docet Aristote- *Secl. 8:*
 les, adducens similitudinem stirpis siccendæ. *Hinc probl.*
 Deus aliquamdiu lasciuire passus est prodigum, do- *q. 15.*
 nec potissimus amoris furor remitteretur, quò pau-
 larum castitas induceretur. vbi per seipsum deforbuit;
 vbi vltro fastidie quæ deperibat, & nummorum nu-
 merus imminutus est, oportunitissimè, ne vel vnicum
 deperat, cataplasmata & remedia admouet. *Post-*
quam omnia consummasset &c. O altitudo diuitiarum
sapientie & scientie Dei! Notate verò non ad omnes
 eundem tenere ordinem, sed quibus expedire iudicat:
 nouit etenim quibusdam eum profuturum; alijs mi-
 nimè. Arbitraret quoque, eum non tam imitandum
 nobis quam admirandum: nisi vbi liquidò constaret
 suspensique correctionis seuerioris, facilius reduci
 posse personam, familiam aut secularem, aut regula-
 rem, ciuitatem, prouinciam, regnum, sub iugum,
 quam rigore nimio.

Ouid l. i. Metam.

Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus,

Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.

Hinc satis colligi potest ecquid interrogatus su-
 per re Batauorum responderem, nimirum cupere
 hos omnes, eos cædi virgis subalternis ea discre-
 tione, vt aliquando in se reuersi, veniam

Flagitarent supplices à Rege, potius optimo patre suo; magis enim patrem quam Regem agit, nisi & prodigus noster oportune à Deo flagellatus. Pergamus.

v.
Vt boni
instruan-
tur & pu-
niantur
dilatione.

Juste super dico, Deum sceleratorum cruciatus differre iustorum obtentu, quos instructos vult & castigare ea ratione. Nec enim ignorandum, uti philosophus Plato, Deum in medio nostri positum ceu normam & exemplar absolutissimum totius perfectionis: hinc omnium quæ nobis commendata voluit, quantum potuit archetypum nobis exhibuit; cupitque nos per omnia sibi similes. An forte, quando dicimur in Genesi plasmati ad imaginem & similitudinem Dei, non tam exprimitur similitudo naturalis, quæ consistit in triplici animi facultate, per quam, non procul accedimus ad imaginem sanctissimæ Triadis; quam insinuat nos ideo creatos, ut similes ei efficeremur moribus, & actibus: ac præpositio *ad*, non tam denotat quod promptissime largiebatur, quanquam & hoc quoque, quam quod desiderabat in nobis exemplo & imitatione, nostra sedulitate, & sua gratia? *Creavit ad imaginem & similitudinem suam*, id est, ut ei similes esse conati-
mur.

Gen. 1.

1. Cor. 15. Sicut portavimus imaginem terreni, portamus & imaginem celestis.

1. Corinth. 6. Glorificate & portate Deum in corpore vestro.

En ut crebro hortatur nos conari ipsi similes effici. Matt. 5. Estote perfecti sicut & Pater vester celestis perfectus est.

Luc. 6. Estote misericordes sicut & Pater vester misericors est.

Ioan. 13. Exemplum enim dedi vobis, ut quem admittis ego feci, ita & vos faciatis. Perfecti, humiles, misericordes estote exemplo Patris; ut enim similes ipsi essetis, creati estis ad imaginem & similitudinem eius, ut sitis imago & similitudo eius.

Gen. 1.

Ne verò nobis surrepat occasio cunctandi non possit nos misericordiam, perfectionem, patientiam fecit.

si; ipse prior misericordiam & misericordias exhibet: donat magna, multa, frequenter crimina: si flagellat, non mox admissio scelere. Ne precipites simus in operibus nostris, sed ad instar elephantorum, dudum foueamus fetum, nouem, decemue annis; *Decimumque* prematur in annum, ait quidam; tamen si mundus id ealiter in mente eius ab aeterno formatus, in instanti, citra defectum, erroremve emedatu dignum perfici potuerit (ea enim est sapientia, & potetia eius) voluit at tamen insumptos sex dies; creare primum chaos, indigestam molem tam augusti palatij hominis; deinde componere & redigere quamque partem in ordinem; ac demum perpolire & illustrare opus. Primum, quasi dolores trahit, tabulam deinde dedolauit, & gypso obduxit, tandemq; omnibus numeris abfoluit. Similiter, vindicaturus, licet extepto possit triplici fulmine ceruices peccatori diffindere, *Non est fortis sicut Deus noster*, *Omnipotens nomen eius*: licet non timeat sumere supplicium cuius postmodum peniteat: non vult tamen penas extorquere ocyus, vt irritata ilico est sacra sua Maestas; sed cunctatur, vt doceat iustos non subito ferri in vltionem sibi irrogata iniuria; non aggredi hostem, vt famelicus cibum, astuante adhuc & feruente ira pectore, ex recenti crimine. *Quis sapiens & custodiat haec, & intelliget misericordias Domini?* Hac praxi commodum desumitur & exemplum ex misericordijs Domini: quo enim magis remouetur suppliciu a culpa in nos admisa, eo aptiori collocatur ordine. Ratio ista suspensionis externae pnae D. Chrysofomi est, & Philosophi Senecae.

Plin. li. 8. cap. 10. Elephantus decem annis in vtero gestat. Aristoteles biennio existimat. Herat. in arte. 1. Reg. 2. Exod. 15.

Psal. 106.

Idem hom. 49. ad Antiochen.

Chrysof. l. 1. de Prouidentia: vt detur exemplum sup- portandi nos inuicem; vt cum videmus Deum tot iniurijs imitatum non iacere sua tonitrua. Senec. l. 1. de Clem. Si Dij placabiles delicta peccantium sub sinem. non statim fulminibus persequuntur, quanto aequius hominem hominibus propositum miti animo exercere impium.

Publius: In vindicando criminosa est celeritas: **L 1 5 Si**

*Exempla
tempera-
torum ira-
torum.*

*Valer. l. 4.
c. 1. Cic. 4.
Tusc. l. 4.
Plutar. de
sera viti-
one numi-
nis.
Plut. in
opuscul.*

*Proclus de
providen-
tia.*

*Valer. l. 9.
c. 3.*

Gen. 4.

*VI.
Ad vili-
tatem bo-
norum, &
aliorum
impio-
rum.
4. Reg. 9.
10.*

Si enim hominum furor merito sedandus est con-
sideratione actuum humanorum sibi similitum tem-
peratiorum; ut quando meminerunt Platonem itam
suam vlciscentem dudum sublatam cohibuisse
stem, nec eo seruum reum cedissee: aut Archyam Ta-
rent num, insolentiores ruri videntem seruos egredi-
sum dicendo beatos, quia mentem occuparat ita
quod alioqui iratus vlcisisset non soleret: aut Charilum
Lacedæmoniorum Regem, iratum effreni audacia
lois, dixisse perempturum, ni turbatum furore se
sisset: aut Theanam famulæ comminatam fustes
racundia animum perculisset: aut Theodosium Impera-
torem voluisse rigidiorum iussorum suorum exequu-
tionem differri in crastinum manè: quanto æquius
miti tardoque animo ad vindictam pergant, legentes
in hoc de prodigo textu, & alibi sexcenties, Deum non
scire exemplo in impium; ita maximè male affectos
excæcantes; & non dato retractationi loco dantis pe-
nis, quod in Deum nullatenus cadit. Ut cuperet Alex-
ander subitum non fuisse sumendis de Clito supplicium
Ut ingenti pretiosi in viuis ageret Valeriosum postro-
mus, Guisiorum, aliorumque præpropter prostratos
redimeret ceruices: *Occidi virum in vulnus meum. &
adolescensulum in liuorem meum. Septuplum vlcis de-
bitur de Caim: iure dixerint trepidæ mentes illæ.*

Amplius: Tanta est providentia, potentiaque Dei
nostri, ut quantumuis mala res appareat, nouerit ra-
men bonum aut priuatum aut publicum educere: Ut
enim fertur communiter chelonis pretiosior, quo
buso antiquior: sic, quo diutius vixerit peccator, eo
tilior est, & peccatoribus sui similibus, & iustis diffini-
libus. Namque improbis est exitio & euerfioni, ut le-
hu toti familiæ Achab & Jezabel; ut silex chalybi igni-
tabuli, quem consumit ipse consumptus: ut rami bini
lauri, vento agitati, & acriter concussi ignem excitant,
ni fallat Plinius; similiter leonis ossa allisa ad iniuriam
quoque interim se ipso terente, & assulosè frangente.
Haud frustra viuunt impij: impuniti quandoque per-
mittuntur regnare dudum, feliciter, ut alijs peccato-
ribus.

bus, ruinae & exitio facti, ipsi suffossi cum caeteris vna
 pereant. *Cadmae victoria. Suoque Marte cadum subiti*
permutua vulnera fratres. Idem. Victores, victique ca-
dunt: ut quatuor illi Reges, quinque Regibus bellum
inferentes inuicem pernicii fuerunt; & nunc secta he-
reticorum vna consumitur ab altera. Nescitis animali
virulento inesse antidorum alicui malo. Neque adeo
datur flagitiosus, qui boni non sit causa accidens.
Clauus clauo pellitur, prouerbialiter.

Sophocles. *Malum malo medicari.*

Job. 34 *Qui regnare facit hominem hypocritam prop-*
ter peccata populi.

Boetius de consolatione: *Malos mali bonos faciunt.*

Peritus artifex est Deus; instrumento vitur malo,
 ut bono: ut iustitiae suae locum det ipsam malorum
 malitiam in malos instruit; & ut impiorum conatus ir-
 ritos faciat maximè sibi hostes conscribit. Hostes
 Philistheos dudum regnare prosperè patitur. Assytios
 impuros egregijs cohonestauit victorijs; ast ut cuni-
 culos daret Genti Iudaeorum alioqui effuse. *Va Assur,*
virga furoris mei, & baculus ipse est: in manu eorum in-
signatio mea.

*vide Bar-
 ras die. 7.
 hebdoma-
 da.*

Isa. 10.

Ibidem.

Vastabant Ierosolymam, templum euertebant Ro-
 manorum copia: *Lumen Israël in igne, & sanctus eius in*
flamma, nec eas prohibebat Deus: nonne ut per ipsas
repeteret supplicia ab impijs Iesu Christi interfecto-
ribus? Malitia plectebat malitiam: igne ignis educe-
bat: antidotum expugnabat toxicum: rubiginosum
ferrea deo debar alterius rubiginem. Nigram munda-
bat cacabus ollam, obijci poterat. Deinde, ad exercitiu
bonoru; ut ipsis non desit materia exercenda patiētię.

D. Augustinus to. 8. in Psa. 64. *Omnis malus aut ideo*
viuit ut corrigatur, aut ideo viuit ut per illum bonus ex-
creetur.

Quod patientiae subiectum Abel, si non esset Cain?
 Quorsum acuisset Ioseph humanitatem suam, si non
 fuissent inhumani fratres? Quas insignes imagines
 depingeret Apelles, non suppositis tabulis? Quas ma-
 gificas sedes exstruat architectus, non datis lapidibus

& li.

Strabon. l. 14. de Eu- & lignis? Igitur ad exercitium bonorum patiente,
thydamo. thydamus in vrbe; P. Cornelius Rufinus in castris
Cicero l. 2. de Orat. sexus communiter dicitur malum necessarium. Oportet
de Rufin. hereses esse &c. Oportuit Christum pati; verumtamen, ut
 homini illi. Sunt peccatores iustis viles & necessarii
 exerceantur.

VII.

Verum, causa commodi publici non atterit orem
 Dominus improbos: scit enim emolumenta maxima
 proditura ab eorum quibusdam conuersis. Aut oppo-
 sito consilio instruunt; aut insignis artis inuentiones o-
 runt; aut prodicionem momentosam aduertit & pro-
 palabunt oportunè; aut aliud grande commodum
 temporis lapsu ab eis desumetur: quo ne prius. Res-
 publ. Deus non tollit ilicò è medio scelestos. Si Deus
 ceruices contriuisset S. Paulo, cum ceu lupulas ce-
 nem perere non valens dentibus, auide cruorem lam-
 bebat; demittere per vires non potens validè imbu-
 saxorum in caput innoxium S. Stephani Archi-marty-
 ris Christianissimi, sedens seruabat vestimenta lapidato-
 rum; quatiens tot manibus Martyris caput, quod le-
 pidantibus, quorum vestium custos erat, erant; fru-
 strabatur Respub. Christiana eximio Doctore, & in-
 missimo protectore. Sileo latronem adolescentem à
 S. Ioanne Euangelista conuersum, cuius alicubi mo-
 minit S. Ioannes Chrysostomus, Lubens prætoris &
 Cyprianum. Quid si S. Augustinum vita, doctrina, dis-
 cipline augustum eliminasset ocyus, cum contemp-
 pietatis, castitatis, & honoris omnis despiceret intro-
 ratum sacrarum ruditatem; cum fornicaretur, furare-

Valer. l. 6. de muta- tur, Manichæum hæreticum viueret; cum tenebris in-
tionem o- uoluit esse densissimis, quin ipse tenebre, nihil
rum & melior nostro prodigo; Deus bonè quanto sole prima-
fortuna ta esset Ecclesia! vos quoque Athenæ doctissimi,
c. 9. quanto essetis columine frustratæ, si finibus vestris æ-
Aulus ternum eiecisset Themistoclem, primum dissolutis-
Gell. l. 1. simum scurræ; præter furias suas in foro exhiben-
nacl. c. 14. tem nihil? Non habuissetis deinceps, quem oppellat
 setis viribus Xerxis. Si ceruices ademissetis incedit
 Ci.

Cimoni, sorori concumbenti, tantum protectorem
 non fuissetis nacti. Tibi quoque, ò Roma, orbis Do-
 mina gloriosa, fuissetne aliquando Dux sobrius vt Fa-
 britius? Fabritius, qui Imperator exercitus creatus fert simile
 rapis contentus (qua sobrietate Samnitarum legato-
 rum sibi oblatum aurum, contempsit.) Fabritius qui
 quatrduo arborum corticibus corpus sustentauit, pa-
 nis vice, (qua sobrietate hostem vicit.) Fabritius, qui
 de hoste reuuit victoriam perfidia Nicia medici (qua
 probitate nomen immortalitati sacrauit?) Scipio et-
 iam Africanus tuus; qui solus nunquam solus erat:
 Scipio, qui otians nunquam otiabatur, imperij ne cui
 ingum subire coegisset proteruos, rebelles, factiosos
 Carthaginenses? Si peccatis adolescentiæ iustitia ali-
 qua aue diuina, aut humanã ilico sublata fuissent? Si v-
 ueritaliter verax foret prouerbium, quo fertur com-
 muniter, *Qui semel scurrã, nunquam pater familias*, fru-
 strã differret Deus malorum supplicia: exploratos ve-
 to habens arbitrij nostri sinus, anfractus, recursus
 (vertibilitatem arbitrij vocant Theologi) quod calu-
 situs adiutum conuerti potest, & multa bona prestare,
 disset opprimere, quos conuersos iri, & profuturos
 Rebus pub nouit.

Deinde, Quemadmodum ad boni publici commo-
 dum facit Ægyptiorum lex, ad nos vsque deriuatã,
 qua iubetur mulier vterum gestans capitis damnata
 seruari donec fætum enixa sit, iniquum rata infontem
 fætum maternum luere scelus; nec Reipub. vtile pri-
 uari subsidio hominis forte bellicosi & studiosi futu-
 ri: vt vinitoribus fænor est non putari sarmenta do-
 nec botri eruperint è vite: ita, quoniam parentes pro-
 figati, perditique dantur, qui lumbis, quasi mulieres
 vtero, continent germen & semen fætuum optimo-
 rum: claudicant namq; nonnunquam prouerbia Gel-
 lij, *Mali corus, malum ouum*; Theognis, *Esquila, non*
nascitur rosa; etenim a fini quandoque procreant opti-
 mos caballos: vt fætibus infontibus indulgeatur, & ne
 isdem Respub. priuetur, vtiliter Deus suspendit vin-
 dictam, saltem donec fætus enitantur, vt ait S. Ioannes
 Chry-

Plinius in viris illust. re- fert simile de Curio eius colle- ga. Eutro- pius. Cicero 3. Offic.

Tullius in actione pro P. Quintio.

viii. In gratiã ptolis na- sciturã.

Hom. 30. ad Ant.

Chrysoſtomus. Thare magni Patriarchæ Abrahami genitor idololatra idola colebat: obtentu autè Abrahæ lumbis ipſius contenti percuffus non eſt à Deo: Ezechia gratia, parcitur Achab. Job cauſa indulgenti parentibus idololatriſ: tertius ſiquidem deſcendit ad Eſau. Celeberrimus Pericles, eruditiffimarum Athenarum decus, peſſimo genere ortus eſt. Antigonus Demetrio natus: Neſtor Neleo; boni, inanis. Pompeius magnus multorum Regum felix domitor, proſus Strabone patre, ad eò Populo Romano inuilo, & viti execratus lecto detraxerit, & mortuum conculcavit. Narrant Hiſpanorum hiſtoriz, bellicoſiſſimi Deici Itali noſtri ſeculi, & Reipub. Chriſtiane viliſſimi, parentem fuiſſe exoſum; nec in morte humanius caroptum genitore Pompeij.

Homerus Iliade. 641.

Filius hoc patre eſt permultum deteriore

Editis omnigenis potior virtutibus.

Uti igitur oliuor non putat aculeatos carduos quia aſparagos excerpſerit: nec igni iniicitur ſpina, quia collectis roſis: nec exſtinguitur ingeniola apis, quia mella compoſuerit; nec comburitur palea, ni collecto frumeto primum: ita Deus non exſtirpat hominis peſſimam ſtirpem, à qua quali ſupernaturaliter prodebit fructus optimus, ni is primum prodicrit. Huc vique diximus Deum paciēter tolerare peccatores, tum tantum bonorum, tum aliorum malorum, tum Reipub. obtentu: nunc dicendum qua impiorum ipſorum inultorum cauſa, tardat punire viſibiliter.

IX:
Spe corre-
ctionis
impiorū.

Sap. 5.

Num. 21.

Eia, arbitramini, Auditores, Deum ſua mora non ſpectare maximè peccatores; & in ea lenta, & iniqua que animaduerſione plurimum rigoris non ſubelliſſe perit primò, laſſatos via iniquitatis, nauſeantes priſtinas delicias dulce amaras vltro reuerſuros, non flagris polſos in viam ſalutis. *Ambulamini vias diſſiciles, laſſati ſumus in via iniquitatis.* Nec enim manna dulciſſimum, aut nectar ad eò datū palato gratum, de quo non eleferatur aliquando: *Nauſeant anima noſtra ſuper cibo illiſſimo.* Mel quantumuis germanū & dulce, ambro-

ha ex Deorū etiā penuario dep̄ōpta, plus a quo sumpta, vertitur in amaritudinē. *Mel si nimium, etiā amarū.*

Prou. 25. *Mel inuenisti, comede quod sufficit.* Nullae quoq; deliciae dantur homini tam gratæ, quibus tandem non depercat gustus, & irritamentum: quò sit vt eas facillè mittat, quin quandoq; pari odio implacabiliter habeat, quo amore perditè deperibat. Non audistis Ammon eiecisse cubiculo sororem Thamar incestuosè temeratam.

2. Reg. 13. *Exofam habuit eam Ammon odio magnissimo: ut ut maior esset odium quo oderat eam, amore, quo ante dilexerat.*

Repudiatae dimittuntur plerumq; voluptates à peccatore voluptuoso, nulla vi illata; apertis aliquantisper cum ætate oculis; & experimento nullitatis eorū quæ procul visa ingentem Olympum referebant. Super, ratione quarra horum simile quid adduximus: ast gratum repetere id à quo Dei honor incrementa capit. Ignosceus Deus instabilitatem humani arbitrij, pinacula inconstantioris: & particulariter obseruans flexibiliorem quorūdam naturā, amorū sortes & affectuū alternantium singulis penè momentis: deinde non ignorans genus generosum sementis virtutum, quam homini ab ortus primordijs inseruit, aptissimum, reprodueendo culmo honorifero, fracto, & quassato, peccato: denique, sciens probè plurimos ignorantia quam malicia delinquere, eosq; reuerti patatissimos temporum lapsu oculatiores factos: *Ignorans feci in*

1. Tim. 1.

incredulitate, ait S. Paulus; differt pœnas quorundam, emendationem quorum spontaneam prœuidet futurā.
Psal. 138. *Tu cognouisti sessionem meam & resurrectionem meam: intellexisti cogitationes meas de longe, semitam meam & funiculum meum inuestigasti: & omnes vias meas prœuidisti.* Satis hæc repetitoriè.

X.

Vt consideratione sua patientia ad eam mediocritatem alluciat maturos.

An forte vt perspecta tam clementis Domini diutina patientia, longanimitateque, quasi vinculis amoris ad penitentiam alluciat impius?

Osee. 11. *In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis.*

Rom. Jeremiae 31. *In charitate perpetua dilexisti, ideo amixi te miserans, Hoc faciens, carbones ignis congerit super caput tuum: vincis in bono mali. An hoc ipsum non insinuat S. Paulus, inquit: An diuitias bonitatis eius*

Rom. 2.

patientia, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducat?

Deus ipse per Isaiam testatur in eundem collimitis motas scopum. Non extirpauit curculionem, ait, vineam, sed expectauit, sustinuit. Quorsum? Ut faceret conuersionem? Quid facere uuas, nisi quod S. Ioannes pro conuersione habebat, ut faceret fructus dignos penitentiae?

Isa. 5.

Isa. 30. Expectat Dominus, ut misereatur.

Matt. 8.

Jerem. 3. Sedebas expectans eos.

Luc. 3.

Luc. 13. Non putatis Dominum id ipsum quod diximus intendisse parabolica oratione inducendo iustitiam diuinam quarentem fructum ex caprifico, quem cum non inuenisset & tertiis anno, precipientem in uolano eam succidere; misericordiam autem patronando, dicentem: Dimitte illam & hoc anno, & quae dicitur fodiam, circa illam & mittam stercora: Et si quis scilicet fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam? Non existimatis istiusmodi loquutione insinuari Deum penae remora expectare rei correctionem.

D. Augustinus lib. soliloq. cap. 18. ait differri uel piscant.

Item D. Chrysostomus l. 1. de prouidentia Dei. D. August. in confess. Quoties me damnasti Domine cum iunior sic & sic peccarem?

Lactant. l. de ira Dei, cap. 20. Si sic semper peccarem, nullus superesset. Et subdit differri ut corrigatur. Quanta Dei bonitas illa, tam ardentem considerant nostram salutem, ut parui ducat quam alio & quoties offendamus, si saltem sub finem ad penitentiam redierimus.

XI.

Vt diuturniori uindicta affligantur mali,

Verumtamen aduertite mecum ut assidue infundat plagis Ierichuntini uinum & oleum: ut uanna uirga iungatur; oleo sal admisceatur: ut misericordiam inuidue societ iustitia. Dum namque retinet impiorum cruciatus misericordia, iustitiae rigore misericordes facit.

mora. Quæso attendite. Tria occurrunt impresentiarum, quibus inter cætera, miserrimi sunt homines. Primum, fors conditionis subito mutata, a statu beato, ad vitam infelicem: deinde pœnarum multiplicatio: postremum, expectatio certissima; sed dilata, eorum pœnarum. Quoad primum, maiorem nescio calamitatem quam aliquando beatum fuisse, nec esse, uti supra dicebam. Diabolus alias inferni non dans pœnas a damnatis, damnatorum omnium est infelicissimus, quia aliquando cæteris beator: utique cæli incolæ; cæteri colbni & rustici terræ. Vidit Dei essentiam, in qua visione versatur beatitudo summa: alij nunquam, nisi per speculum in enigmate. Omnium itaque miserrimus nunc, qui omnium fuit beatissimus. Summum infelicitatis genus est fuisse felicem.

Hominem miserrimum faciunt tria.
i. Cor. 13.

Luc. 16. Summa aquæ penuria molestior est diuiti epuloni, quam reliquis eadem pœnas dantibus, quorum felicitas non fuit tanta. Duo contraria agentia in damnatos summo opere earum augebunt dolorem, calor vehemens, & frigus intensum inuicem succedentia, Ab aquis nivium transibunt ad calorem nimium; est eorum maximè quos non diu exauit alias æstus nimius, & gelu asperius. Quodam itaque iustitiæ rigore Deus prosperè agere sinit peccatores, ut subito irruens calamitas, acrior & molestior ex inopinata vicissitudine fiat.

Iob. 24.

Claud. l. i. in Rufinum:

*Absulit hunc tandem Russini pena tumultum.
Absulit q, Deos, iam non ad culmina rerum
Inuictos creuisse reor, tolluntur in altum
Vt casu grauiore ruant.*

Cato libro 2.

Indulget fortuna malis ut ladere possit:

Horat. i. epist. 10.

*Quæ res plus nimio delectauere secunda,
Mutata quatiens.*

Psal 101. Eleuans allisisti me.

Id est quod optimè respondit Cæsar legatis Suesonibus iactantibus res suas secundas, & victorias præ-

M m

clâ

claras, nimirum, *Consueſſe Deos immortales, quò pri- uis homines ex commutatione rerum dolent, his quò pro scelere eorum ulciſci velint ſecundiores interdum re, & diuturniorem impunitatem concedere.*

Pſal. 72. Verumtamen propter dolos poſuiſti eis, ulciſti eos dum alleuarentur.

Cicero l. 3. Tuſcul. Inſtin. l. 21. Valer. l. 6. c. 9. Ouid. Fulg. l. 5. c. 3. Plut. ro. 1. vit. in So- lone.

O vt mutatio vultus fortunæ dura eſt iſtis! Viderum Dionyſio Syracuſarum Tyranno voluptuoſoſo- dimagiſtrum agere Corinſi pueros litteras docen- do! vt moleſtum magno Belifario Romani exercitus Imperatori, multarumque Gentium domitori, ortu- tum oculis emendicate ſtipem è prætereunibus! ut durum Craſo Regi diſiſimo, feliciffimoque rici- citi, ſtrui ligaturum imponi cremandum, ſi ſignum dediſſet hoſtis. Quam ægrum prodigo iſti, com- doni, fundorum, caſtrorumque decoctori, eluce- adoleſcenti pecuniſo, & ſplendidis amulo regis Nimio licentioſiori, ſeruire! Ergo, vr aciora ſu- tormenta vbi ſuperuenerint, tanto gradu velleſſe- Deus. *Postquam omnia conſummaſſet &c.*

XII.

Accedens pænarum multiplicatio compenſat moras quas facit miſericordia Dei, ſi contingat ea impio non frugi vt. O quanti venit fides credita tunc a culti- tia diuina! Diuturnam concedit debitoribus ſiden- Deus; ſed tandem immitem agit fæneratorem: depo- ſitum cum fænore ſummo exigit à peruiacibus; go- minat iſtus; moras compenſat; acius fecit, vtiote diutina requie robuſtior. Notate quid eiufmodi ob- ſtinatis intentet Apoſtolus: Si capillitio non arripas

Rom. 2.

tibi iram in die ira. & reuelationis iuſti iudicij Dei id eſt, quando iudicauerit ad eſſe tempus ſcruendi.

Publ. Mimograph. apud Macrobi. l. 2. Saturn. c. 7. Furor ſit laſa ſapius patientia.

XIII. Plutar. ro 1. vit. in Alci- biade.

Valer. l. 1. c. 1. Lento enim gradu ad vindictam ſui pro- cedit ira diuina, tardi at emq; ſupplicij grauius a compen- ſat. Quantus fænerator Deus hoc loco.

Accedit, quod ſi moras trahat Deus, arbitret, vt diutius miſeri fiant impij. Quis enim ambigat centi- ſimam

animam expectationem inevitabilis supplicij aliquan-
diu protractam plus cruciare ipso supplicio: Non vi-
detur vobis is cmi heri sub vesperum allata est faba a-
tta, aut litera C condemnationis insigne, quo certo
certius summo mane monetur producendus ignomi-
niose ad supplicium; si ipsum Iudex in vesperum pro-
roget alijs distractus, animam agere, languere, mori
tories, quoties de morte ingruente cogitat, nulla ar-
dente effugiendi facultate, & atrociora pati tor-
menta, eo qui in latrocinio deprehensus, aut antro-
sue carnificina, vt Cacus, à latrunculatore, ceu alte-
ro Hercule, constituto, vt provinciam purget à mon-
stris & grassatoribus, ocyus arboris ramo affigitur, ra-
dij solatibus torrendus? Quis inficietur? Estne verò
peccator, etiam Philonide & Heraclide ignarior qui
neletat nulli iustitiam futurum: Deumque serò aut
ero iuste iudicaturum?

de fabis
alba & pi-
gra videat-
tur.

Ouid. l. 12
Fastor.

Job. 9. Verebar omnia opera mea sciens quod non par-
ceret delinquenti.

Prouerbia: Reperit Deus nocentem tardè.

Pindarus in Olympij: Quod si Deum homo quispiam
sporat falsurum se tum agit aliquid, errat.

Deus igitur peccatorem non castigans, nec in iusti-
tiz suæ crucem malam agens, extemplo vt deliquit,
sed moras & fidem viginti, trigintaue annorum con-
cedens patrato scelere, attamen indubitanter vindi-
caturus illud aliquando, atrociori discerniat tormen-
to, quam si ocyus pœnas expostularet. Hæret namque
peccator certus & incertus inter sacrum & laxum; cer-
tus, futurum vt luat; incertus, temporis præfixi.

Qua Luca. 12.
Dies Domini si
Psal. 100.
Psal. 31.

hora non putatis, filius hominû veniet. Dies Domini si-
cui fur in nocte. In matutino interficiebam omnes pec-
catores terra. Incertus loci, num mari, terræ: in-
certus generis supplicij: Multa flagella peccatoris:
incertus exitus, num ad pœnitentiam, vel ge-
hennam. Nulla fugit hora, ip qua non pal-
leat, & recipiet locum nullum, tutissimum licet non
reformidat: timet obiurgantes: suspectos habet

M m 2 lau-

laudantes; atq; quò sublimius viderit extolli qui ha-
 diosi habentur, nec sunt. *Antequam comedam, possit,*
 dicere potest: veretur mixta pocula veneno iustiti-
 mensa inuitantium, *Illic trepidauerunt timore obsequio*
erat timor, ait Propheta.

Psal. 13.

Cicero 5.

Tuscul. de

Damoche

Parasito

& Diony-

sio Ty-

ranno.

Heb. 10.

Iob. 31.

Et mot e ad lunam trepidabit arundinis ombra.
 videtur iustitiæ diuinæ ens crine equino appo-
 sus tenui vertici suo imminere. Quis inficietur illi-
 duum illum timorem supplicium maximum? *Quid in*
beatum, cui semper aliquis terror impendat? Si ita est de
 omni terrore: eo infelicius est timere, quo quod ti-
 metur, aut obiectum eius timoris formidabilis est.
 Quid verò formidabilius, quam Dei districtum subre-
 iudicium? *Horrendum est incidere in manus Dei vana-*
tis, ait S. Paulus. *Quasi timentes super me fuerint timor*
Deum, inquit Iob. Deinde, quò diuturnior passio, eo diu-
 rius affectum diuexat; alioqui quorsum diceret Chri-
 stus?

Matt. 6 Nolite solliciti esse de crastino; crastinus dicitur
rit sollicitus sibi, sufficit diei malitia sua.

Lucæ. 12. Baptismo habeo baptizari. & quem diu-
arctor usq; dum perficiator?

Ioan. 13. Quod facis, fac citius.

Seneca in Thyest. Leue est miserias ferre, perferre
grauè.

Iudicum vox: Expedi virgas licet: torquet mora.
 Est miser, quem eisdè non flagellat Deus, peccato-
 terrore continuo: miserior quia magna timet: milles-
 imus, quia tempore multo anxius eo terrore ruti-
 tur, Deo per canonem iustitiæ ita sinente. Ecce ratio-
 nes modò occurrentes ob quas videri potest Deus
 differre vindictam extrinsecam sceleratorum: quibus
 probè perpensis, fiat satis, vt reor, agrè ferentibus,
 aut demittantibus Deum non seuire in peccatorem o-
 cyus, vt leges eius est transgressus. Si queratis ob
 quam harum tardè prodigus luerit postquam omnia
 consummasset, præter ea quæ quarta ratione protuli-
 mus, dici potest, vt doceremur patienter exemplo
 Dei.

Dei sufferre: vt palam faceret multa & magna crimina dimittere nosse: vt prodigus perspecta longanimi patientia Dei in se, puderet sceleribus iugiter irritare optimum Conditorum: vt asperior videretur fames post vbertatem; seruitus post libertatem: aut alia qualibet ratione nobis ignota, Deo probè cognita. Dicamus de supplicij theatro pauca.

8. Eecur eodem loco sumptum supplicium, quo deliquerat viuendo luxuriosè? An, ad præscriptos iustitiæ canones, & anxio rem ipsius angorem? deinde vt pœnitentiæ restauraret, quod profligata vita prostrauerat? Iustitiæ forma est pœnas sumere de malefactorum quo loco facinus patravit, aut haud procul ab eo. Plerumque cruce & theatra collocantur ad supplicium, quo loco commissum est maleficium, capita & corpora palis sistuca adactis transfixa, crura sublicata, manus palatæ, affixa portis & mœnibus ipsius, quæ hostium potestati tradere nitentur perfidi, cernuntur.

Cur flagellatus prodigus in qua regione vixit effusè.
I.
Vide eruditissimū Lipsium l. 2. de cruce 6. 6.

2. Reg. 6. Juxta hunc canonem, eodem loco percussit Dominus Ozam, quo arcam fœderis prophane attingerat.

Esther. 7. & 8. Aman Macedo æmulus, eodem loco idem cadauere suo decorauit patibulum quod Mardocheo pararat; complices quoque eo ipso iugulati die quo miserorum Judæorum futuri erant lationes truculentæ, si meministis. In ipso loco.

4. Reg. 9. Non legistis ferocem Jesabel eodem loco fenestra eiecram, iubente Jehu Regis, ad hoc assumpto, & miserè à canibus disceptam (canis ipsa, non nisi canum moribus perire digna) in agro ipso lezrael, quo iustum Naboth lezraelitem interfecerat; prouidencia diuina, sic finente, iubenteque? In ipso loco.

Ibidem: Si non pro sanguine Naboth & sanguine filiorum eius quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto dicit Dominus. In agro isto.

Dan. 6. & 24. Accusatores iniqui iusti Danielis, nonne in eundem mittuntur decreto Darij Regis la-

eum leonum, in quem cum iniuste miserant? In eodem loco.

Ioel 3. Nonne Palæsthis, Tyrijs, Sidonijs commiserunt vltionem per ipsos loci incolas Ioel, in quorum exposuerant Græcorum populis habitatores Iuda & Ierusalem? in ipso loco.

Ibidem: Ecce ego suscitabo eos de loco, in quo vendidistis eos: & conuertam retributionem vestram in caput vestrum. De loco in quo &c.

2. Machab. 4. Comes Antiochi Andronicus, quidam dexteris cum iureiurando blandè ductum Oniam Pontificem de asylo, statim peremit perfide, non vitatus iustitiam, nonne post spoliatus purpura ab Antiocho, Iudæis simul & Græcis de iniqua viri crudelitate conuarentibus, per totam ciuitatem circumductus iustus ignominiosè, demum eodè loco in quo in Oniam impietatem commiserat, sacrilegus vita priuatus est. In eodè loco Dominus illi condignè retribuit panem.

Philo l. de opificio

Refutant eam opinio-

nerum D.

Hierony-

mus, Chr.

Epiphani-

Eugubi-

nus late-

in comm.

in 2. Gen.

Matt. 4. Seruator noster Christus panem peccatis nostris stricto iure debitas perfert, isde in vel similibus locis, quibus Adam ea admiserat, in monte offendiuit victus Adam, secundum aliquos, dum in paradiso terrestri; Christus luit, & superat diabolum in deserto montoso, nomine Domya Hebræis; militans in duobus binis Ierichonte, Ierosolyma duodecim distant. Plene debitum persoluit in deserto momentoso Caluarie. In eodem loco.

D. Ch. ystostomus de esurie Christi in deserto, ex verbijs in *Matth. in c. 4.* *Matth. Vt quia iam diabolus ipse diabolus Adam in paradiso vicerat, nunc à Domino in similitudine vinceretur.*

Act. 5. Ananias & vxor eius Saphyra in ipso mendacis impudentis loco exspirant. In ipso loco

D. Greg. l. 4. dial. c. 40. Quin si credamus dictis à *S. Gregorio*, defunctorum animæ plerumque purgantur in locis quibus peccarunt. *S. Paschasius* Romanæ Ecclesiæ Diaconus purgabatur in thermis; ac in *ijs* apparuit *S. Germano* Episcopo Capuano, eius precibus commendatus haberi cupiens.

Idem cap. 55. Thermarum Dominus calceamenta detrahit, vestib. exiit, adest officiosè Presbytero quotiescumque valetudinis gratia thermas peteret, obsecrat pro animæ suæ salute ter tremenda offerri sacrificia.

Juxta hunc iustitiæ morem æquissimè pænas dat prodigus in ea regione, in qua Maiestatem diuinam multoties graueret irritarat.

9. Deinde, opinor ibi cruciatum, vt maiore teneretur animi angore, pudoreque, (qui ex Theologorum sententia, haud spernenda pars satisfactionis.) Vt enim misertimæ miseriam genus est miserum esse felicitate amissa: ita dolor maximus est, omnem alium excedens probro esse ijs in locis aut vicinis, quibus aliquando contigit honoribus vt: deprimi coram spectatoribus quondam triumphorum.

Boetius lib. 2. de consol. prosa 4. *In omni aduersitate fortune infelicissimum genus infortunij est fuisse felicem.*

Iufelicitatis verba, fuit, fuimus, habui, potui.

Virg. 2. Æneid.

Nos aliquid nomenq; decusq; gessimus.

Ibidem:

Eumus Troës, fuit Ilium, & ingens

Gloria Teucrorum.

Item 4. Æneid.

— Mea mania vidi.

Vlta virum pænas inimico à fratre recepi.

Felix heu! nimium felix si lit ora tantum

Nunquam Dardania tetigissent nostra carina.

Prou. apud Athenæum dipnos. 12.

Enere quondam strenui Milefij.

Quid. lib. Trist. eleg.

Nos quoq; florimus —

Flammaq; de stipula nostra breuiq; fuit.

Plautus in Rud. actibus:

Miserum istuc verbum & pessimum est, habuisse.

Cicero de coniuratis supplicio affectis, vixerunt, inquit.

Plutarchus tom. 1. Moral. tract. *Quomodo se laudet*

quis citra inuidiam, sic ait senes cantare in chorei la-
cedem. *Nos fuimus olim strenui iuuentuli.* Optima ver-
ba, lumus, habemus: miserima, fuimus, habuimus, et
his similia: longè adhuc funestiora, prolata, quando
priuatio accidi, & eius contrarium successit, felicitatis
& honoris locis, & coram ijs qui felices videntur.

Esther 8.

Eheu! Quanto dolore diseriuiabatur Aman super-
bus, opprobrio omnibus factus post tantam apud
omnes auctoritatem, iuxta palatium Regis, honorum
suorum pridem theatrum; coram aulicis, nuper al-
sentatoribus, & cultoribus sui, victus in cruceem mor-

2. Mac. 4.

suffigendus? *Ut durum erat Andronico, de quo su-
pra, purpura spoliari, quàm fulgens ab omnibus co-
lebatur, per urbem circum raptari, ignominiosè
coram ijs apud quos claruerat! Heu! Quam graue*

Fulgos. l. 5.

Cap. 3.

Belisario quondam Imperatori, Dictatorique cre-
tus Casarei, medicare stygem eritis luminibus in
angulis platearum, quas multoties obambulabat re-
ctus curru triumphali, victis Vandalis, triumphans
Parthis, protector, & præsidium patriæ aduersum
Barbaros! *Haud ambigo ex doloribus Iesu Christi
seruatoris nostri haud infimum, pertransisse vastissi-
mam illam urbem, aut magis, paruum mundum
Jerusalem, orbis in urbe; flagris disceptum, spuris ob-*

** Plutar.*

to. 1. Vit. in

Coriola-

no ait ta-

les vocari

solere fur-

ciferos.

Matt. 2.

Luc. 2.

Matt. 21.

Mar. 11.

Ioan. 22.

dis, & visu horridis liuidum, spinis coronatum, cruci-
iunctum; quasi Barraba inferiorem, deteriorēque
eam inquam urbem, in qua Regum testimonio pro-
clamatus fuerat Rex Iudeorum; in qua adstrandus est
requisitus, in qua stupori omnium fuerat, inter
Doctores in templo; in qua tot miracula illustria pa-
trarat! in qua sextiduo elapso regij honores ei exhi-
biti fuerant, stratis plateis arborum ramis & vesti-
mentis: acclamantibus cunctis crebrò *Osanna*, Vi-
uat Rex. *Ceruicibus imposita crux grauis, non tam
grauabat dorsi spinam, quam ignominia & dedecore
lignum animum anxabat mæstum; nostri gratia li-
cet & ista pati luberet. Quod ipsi probrum pudendo
ligno affigi iuxta urbem, gloria & splendoris sui
quondam amphitheatrum: crucifigi, spectante vulgo
nuper*

CONCIO QVARTA.

185

super classico sublimi orationis, imò triumpho! Hinc dicebat per Zachariam. *His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. Notate, in domo eorum qui me diligebant.*

Ita se res profectò habet: pudet quemque mutationis fortunæ suæ, quo propius accedit ad locū, & homines spectatores felicioꝝ temporum: cuperet que omnis hac clade à Deo affectus miserum esse in tenebris densissimis. Ouid. l. 4. Trist. elegi 9.

Me quoq; felicem, quod non videntibus illis, scil. patre & matre.

Sum miser, & de me quòd doluere nihil.

Virg. 2. Æneid.

— Invidia postquam pellacis Vlyssæi,

(Haud ignota loquor) superis * concessit ab orie;

Afflictus vitam in tenebris luctuq; traheram,

Et casum insontis mecum indignabar amici;

aiabat quidam de numero eorum. Quis inficietur, p. digum, honoribus, gaudio, felicitate, seculi iudicio, v. sum in regione laborante fame nunc, dum adhuc ventis secundis tumerent vela, ferretur rates? Assentatorum, comedonum que turba stipabat, præibat, sequebatur; is omnium medius, ceu inter homines Deus aliquis gradiebatur. Occurrebant amasæ, quamdiu loquebantur crepirabantq; loculi. Macroped. in Afoto act. 4. scen. 5.

— Sed eccas, utraq; fertur obuia.

Me quaritant. Planes. Animule Afote quin venis?

Nulla absq; te domi voluptas est, neq;

Sine te aliquid est solatium. Margenium. Quid Afote id est?

Te ocellis iam dudum moramur omnia

Quæ ad Venerem, & ad gulam attinent, parata sunt.

Salutabatur pannarij, tartores, cupidinarij, quos ruina sua sustinebat: caput sæpius nudabatur coram ipso, quàm pagani coram suis idolis; fides non denegabatur; titulo Domini mei &c. ad nutum colebatur. Omnibus probus habebatur, quod probè alieno æte se exolueret; &, ut verbo vnico rem dicam, quod eiusmodi lux-

M m 5 con-

* Palemedes.

conibus gradiebatur stipatus, beatus dicebatur. *Batum dixerunt populum cui hæc sunt.* Ut autem acriter nominata stimuletur, adeoque citius ad penitentiam confugiat, ad patrem redeat, plenius faciat læta ipsius Maiestati iactis, flagellat in eadem regione, qua peccatè viuendo voluptatibus potitus fuerat: coram iudice castigat, qui nõ ita pridem honoratum, gratum, opulentum nõuerant: qui forte eum indice demonstrantes dicerent. Hiccinè ille?

4 Regum 9. *Heccine est illa Iezabel?*
Virgil 1. *Æneid.*

Tunc ille Æneæ?

Jdem 2. *Æneid.*

— *Quantum mutatus ab illo*

Hectore, qui redit exuuias indutus Achillis.

Psa. 68. *Factus sum illis in parabolam: in me psallentes qui bibebant vinum.*

Thren. 1. *Omnes amici eius spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici.*

10. Videte loca, personas, obiecta, quondam voluptati, nec ijs frui posse, geminat augetque adeo memoriam, vt videre nec potiri annumeret tartareis pœnis Antiquitas pagana Virgil. 6. *Æneid.*

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Perithoumque?

Quod super atra silex iam iam lapsura, cadentique

Imminet assimilis: lucent Genialibus altis,

Aurea fulcra thoris, epulaque ante ora parata

Regifico fluxu: furiarum maxima iuxta

Accubat, & manibus prohibet contingere mensas.

Fertur quoque Deus protoparentes paradiso terrestri perpetuum exulantes, nõ procul abegisse, voluisseque colere terram ortus sui paradiso circumiacentem, vt lumina crebrò conuerentes in locum amaranum quem vltro æternum amiserant, magis dolerent peccatorum. Vnde rursus infero prodigum fame laborare, & egestate in pristina vbertatis locis, vt spectaris intertransendum amicularum ædibus, nec ad eas ingredi valens, quod Aurelianensem & Argentoratensem ditiones

ditiones commutasset, in Argento-curtam, anxio-
 rem conciperet dolorem: ut attentius considerans fores &
 fenestras quas multoties datis & acceptis mellitis
 verbis oppleuerat: & nocturnis occentationib. coh-
 nestarati: ut oculis aut corporis, aut imaginatiuæ eo a-
 eutoris, quo propius posita erant obiecta, loca, eubi-
 lia, thori, testes muti suarum impudicitiarum. *Uliacas ve-* *Virg. 4.*
sis, notumq; cubile; ; nulla a fulgente spe ijs deinceps *Aeneid.*
 denuo potiendi: ut secum cogitans;

Virg. 2. Aeneid.

Classibus hic locus, hic acies certare solebant.

Ouid. lib. Amorum:

Hic lassique uenimus ambo.

Virg. 4. Aeneid.

Dulces exuviae, dum fata Deuq; sinebant.

Propertius:

Lectule delitijis facte beate meis.

nec accedere propius ualens, ut sitibundus Tantalus
 fluvium Eridanum: Et aliquando offendens fortuito
 infames Harpyias, quas simul oderat & deperibat: de-
 peribat, facie specieq; uirginæ, & excerptarum cupi-
 dinum recordatione; oderat, quia earum unguibus, pro-
 fus exutus & excarnificatus, nido eiectus eam rostro,
 uogibus, palmis, inquam scommatibus, & dicerijs
 salacibus; ut cornices ceruens plumis suis fastuose in-
 signes, nec ullas recuperare potens: ab alijs secundum
 uices coli & deperiti idola, & Deas pectoris sui, quib.
 quondam tot nefandis litarat sacrificijs; delicate uer-
 titis amafolis, earumq; uenustulis cultoribus. nouis lu-
 dibrio (ut accidit cornici plumis exuta mutuatis) se
 & in fabulam; cupedias, uinũ, cibos exquisitos fame-
 licum pecuniis comparata abliguri: ut, inquam, horũ
 omnium spectato factus, atrociori mæore angeretur,
 maturiusque se reciperet ab iis, quibus frui non daba-
 tur, libentius perditionis suæ regionem mitteret, ubi
 omnibus ludo & scenæ erat.

Pf. 21. *Omnes uidentes me deriserunt me, loquuti sunt
 labijs, & mouerunt caput.*

Pf. 43. *Posuisti nos in similitudinem gentibus, commotionem capitis in populis. Totam die verecundia mea coram me est: ut acriore dolore distortus, acriore tececerit desiderio paternæ domus, eamq; maturius repereret. Acerbiores ea ratione molestias suscitatas Deus volebat; eadem sub iugum paternum se recipere iubebat. Videte, & aduertite sapientiam Dei.*

IV.

11. Quoniam verò Deus noster nedum honorem sibi peccato detractum spectat, animaduersione caruquens multam honorabilem; sed & alios in mutuo continere intendit proposito exemplo; (& est tertium punitionis intentum, de quo superius; Græcis dictum *ἰστορικὴ τιμωρία*; prisca Latinis, *exemplum*, omne graue, atroxq; supplicium, secundum Aulum Gellium,) ut spectatores ardentis prologi, primorumq; actuum delictijs omnigenis referorum, audito tandem epilogo, & visa scæna, lachrymis, marore, dolore plenis, ab eis non auspicarentur actionem quibus ipse, ne funestam tandem concluderent, ut ipse. Si alibi iuisset, qui egestatem nouissimam, seruitutem abiectam vidissent, dixissent fortunæ casum, nec sceleram æquissimam vitionem cognouissent. Ni in ea ipsa regione qua periret vixerat panas dedisset, sed cõptulus & elegans quilibet aduenerat se recepisset, spectatores impure vix non admissis ad spectaculum vindictæ, affuisset materia sinistrè sentiendi, loquendive de prouidentia & iustitia Dei, utique flagitia non vlti. Conclamasset vultus:

Virg. 4.
Eneid.

Additum

est nequã.

Chrysof.

hom. 1. ad

Antioch.

66. 10. 5.

*Prò Iupiter, ibit,**Hic nequam, & nostris illuferit aduena regnum?*

12. Adde, quòd, ex sententia S Chrylostomi, vultus sit spectatores, aduersa pati eos, quibus aruisse omnia prospera viderunt: namque in Diuorum numerum facillè referatur, cui secunda iugiter obsequitur aura, cuius protra aduersorum procellis concutitur nunquam; cuius rates retrorsum venis cõtrarijs impellitur nunquam. Deus Alexandrum sagitta vulneratum coram suis fata subire voluit; ut & ipse sibi, & ceteris sciretur non esse Deus. Nabuchodonosor fatum & tumorem retudit, & bestijs contubernalem voluit coram

horam suis: Herodis carnes vermibus erodendas tra- *Dan. 4.*
didit: egestate, seruitute prodigum oppressit in regio. *Aet. 12.*
ne illa, ut & sibi ipsi, & ceteris homines, non Dij habe-
rentur, quantumuis faelicis.

Pl. 9. *Vt sciant gentes quoniam homines sunt.*

En quæ occurrunt ad propositam quaestionem: si *Currere*
cui gaze opulentiores suat, aut nobis depromat, aut *permissus*
hæc accepta ducat quaeso. Horatius l. i. epist. ad Nu- *prodigus,*
micidm: *— Si quid nostri rectius istis,* *quæ Deus*
Candidus imperti: si non, his utere mecum. *requirere*
11. verumtamen, ô Deus summe, indulgeat rogo tua *proposue-*
Maieftas, si ego pulvis & cinis familiarius pericruter *rat.*
arcana ista Quia semel capi, loquar ad Dominum meum: *Gen. 12.*
obsecro, ne traheris, si loquar adhuc semel Quoniam pla-
cuit bonitati tuæ huic vsque arcana pandere occulta
velo paucorum verborum Et postquam omnia consum-
massit, &c. reor hunc postremum articulum mihi non
occultatum iri. Ecceur, sacra Maieftas tua, labi, & co-
vsque aberrare passa est prodigum, quem demum re-
stittere, & quasi repiscari; è gurgite summo criminum
eleganti artificio decreuerat? Cur mori finit, quem re-
uocare ad vitam decreuit? Mortuus erat, & reuixit. Ec-
cur perire, quem requirere dignatur? Perierat, & inuē-
tus est. Probd scio eorum omnium quæ facis & per-
mittis, nihil frustra fieri & permitti. Deus & natura
nihil faciunt frustra. An forte ut suppeteret in quo mi-
sericordiam, iustitiam quæ tuam comprobaret? Misē-
ricors Dominus & iustus. Otia retur misericordia tuâ,
non daris miseris, haud secus ac medicina, desinente
egritudine. Sunt peccata misericordiæ tuæ accommo-
datissimum subiectum.

Quid. 1. Tristium ad Cæsarem:
Nam nisi peccassem, tu quid concedere posses?
Materiam venia fors tibi nostra dedit.
Elucet misericordia tua, requisitione aberrantis o-
uis, & remissione peccatorum prodigi. Deinde, quæ iu-
stitiæ specimē exhiberet Deus, quæ in delinquentium
ultione versatur, irritatus nunquam? An etiam ut om-
nipotentiam euincat, incomprehensibili chemia no-
bis.

1.
Franc.
Mairon.
in hoc Eu-
ang. confi-
derat. 21
conclus. 1.

11.
116.

bis, propria ipsi exstillando, educendoq; maximis laborum peccatis, maxima bona: Forte hic iocopus aliquis Deo equidem vstitatum comperio permittere malum (quippe qui Dominus supremus) ut vbertioris comodi fanus ab eo proueniat.

D. Aug. tom. 3. c. 1. Enchirid. circa principium. *Deum cum sit summè bonus, nullo modo sineret aliquid mali esse in operibus suis, nisi esset ad eò omnipotens & bonus, ut inefaceret etiam de malo.*

Idem c. 20. *Melius enim iudicauit de malo benefacere, quam mala nulla esse permittere.*

D. Aug. l. soliloq. c. 5. *Quid naturam magis inficiat, peccato? Quæ detrior materia peccato; si tamen peccatum dici potest aliquid? Proptiè enim malum nihil est. Sicut ipso, id est verbo, factum est nihil, id est peccatum, ut interpretatur quidam. Attamen naturæ Angelicæ peccatum permittit: at exinde aniam captauit creando genus humanum, ut Coloniam caelestem institueret, & ex illa sedes repleret. Hinc non prepediuit lapsum totius naturæ humanæ in Adamo; sed ex eo argumentum sumit*

Quæritur scholast. 3. sent. pfit incarnationis Iesu Christi; quod bonum excolit omnia bona; miraculum, miracula; quæ gratia, omnibus, gratis superior est; vnde exclamar. Gregorius

An si Adā non peccasset Verbum incarnaretur? O felix culpa! non quæ Adamum, sed quæ respiciat bonitatem & omnipotentiam Dei, qui non primo illo peccato perditos cernens, misit Verbum diuinum assumere humanam naturam; ac secundum quid sublimioris ordinis constituit hominem, qui utiq; ab incarnatione dici potest homo Deus; quæ locum non haberent

Vide D. Th. p. 3. q. 1. a. 3. c. 1. ietan. ibi, Alenseri p. 3. q. 2. Scorium in 3. d. 7. q. 2. Quid. 1. Metam.

ne peccasset Adam: licet doctores teneant, non obliuiscite Adami innocentia Verbum diuinum incarnatum fuisse, non ut Redemptor, sed ut Glorificator. Doctores sentiunt Adami culpam fuisse occasione summæ boni Incarnat. J. Ch. Quantus chemista Deus? Quamuis malis, qui ex sordido polubro, egregia fingit imaginem. Eam creatione mundi operosiorè adstruunt Doctores; spectata nudè rei natura, non autem optice, Deo, cui vniuersa æquè facilia: meo iudicio optime, Etiam

creans Deus initio subiectum primum & materiam
mundi, qua nobis dicitur materia informis; Poetis
Chaos, rudis indigestaque mæles; non habuit velle suo re-
pugnans chaos istud. Nihil reluctabatur, quia erat ni-
hil. Deinde verbo unico de elementis disponit, cuius-
quasi castrorum Praefectus locum aptum praefigens.
Dictum, factum. Congregentur aquae quae sub caelo sunt
in locum unum, & appareat arida, & factum est ita, in-
sic textus. Creando alijs omnibus, dicebat; fiat hoc, fi-
ant ista: producat hoc, producat hæc; obstitabat nihil.
Ipsi dixit & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt, ait
Psaltes. In conuersione peccatoris, metamorphosi An-
geli tenebrarum in Angelum lucis; voluntate huma-
nam reperit oblectantem. Vt autem eam sibi hand im-
possibile restetur, quosdam labi sinit, quos in gradum
restituit; ac forte prodigum tenebrarum Angelum fieri
possus est, ut omnipotentiam suam explicaret conuer-
tendo in Angelum lucis; miraculum in alius patrarat
creatione orbis; metamorphosisque magis miranda
ea qua nihilum in totum, terram in carnem, os in fec-
minam, feminam in salem, hominem in brutum, a-
quam in vinum transformauit. *Hæc mutatio dextera
excelsi.*

III 16

Arbitratur quoque ideo pati electos labi, ut metamor-
phosi stupida eorum honos augeatur. Peccatum, quod
ipsum permissione committunt, docet non impecca-
biles, ut loquantur Theologi, id est potuisse peccare,
& naturam in peccatum propensos, uti & reliqui mon-
strat non ad deo electos, & in gratia confirmatos, qui
peccare possent, quod secundum speciem non concé-
deretur, si nunquam laberentur: plurimumque eorum
glorie sua strenuitate & Dei gratia parte detraheret.
Quæ enim gloria abstinere ab cooptatari nequit? Nō
sabalati, non loqui, sed silentium plusquam Pythago-
nicum seruare mutum, quid mirum? Nō edentulum edentulum?
Non vagari huc illuc, & circumcurritare, loco moue-
ri non valentem? Ast ingens decus Demostheni disertum
dicendi gratia polleat silere appositum: Dyogeni Cynico
naturam mordaci non morderi: optimè valeat in cellula
opor.

oportune subsistere, accedat. Similiter, quæ gloria in peccabili, non peccare? Accedat autem maxima peccare potenti per liberum arbitrium, nec peccati, qui peccare non vult.

Eccl. 31. *Qui probatus est in illo & perfectus est. & non illi in gloria aterna? Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala & non fecit.*

Electorum scelera ante conuersionem commissa, quibus liquet necessario non impeccabiles, efficiunt ut si deinceps non delinquat, eorum in bono constantia, continentia, & abstinencia à voluptatibus tribuatur sedulitati & oppugnationi, non vero cuidam imaginariæ gratiæ cogenti, quæ fingi potest cælestis ipsi infusa: quocirca decorum ipsi lapsos resurrexille, decorum, inquam, per accidens. Inde constat saluos non gratia Dei compellente, si saluentur post prima peccata, sed Dei auxilio, & assiduitate sua. Notate, maximam à me statui distinctionem, inter Dei gratiam allicientem, incitantem, iuuantem, succurrentem, & gratiam quæ propè accedit ad coactionem, vim, violentiam, quæ rarissime vitur Deus.

Si regnum cælorum obtinent electi, non quia electi solum, sed quia vi rapuerunt illud acriter decetando. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Si tandem victores euaserunt, non quia gratia Dei inuincibiles facti penitus, de suo nihil quicquam præstantes: Si peccato non occubuerunt, non quia vndique non possent vulnerari, ut Achilles; sauci enim visi sunt prælij initio, & ad tempus victi, sed quia & animum, & vires resumpserunt. *Virg. i. Æneid. Victores victique cadunt, victique resurgunt.*

Cato. l. 2.

Victorem à victo separari sepe videmus.

V: *Decus certè prodigo egregiè surrexisse à cæno tam alto, ad partem rediisse è regione tam longinqua. An forte eosdem primos lapsus sinit Deus, ad amplio rem, decorem, perfectionemque electorum? Conducit frequenter rebus corporeis inueteralere, everti, cõteri, dispergi: possessor renouando, reliquendo,*

reparando, nouam eis speciem tribuit. Ita electo iusto, sed tepido, torpescenti que, vtile quandoque peccato inueterascere enormi, vt renouatus & restitutus ab eo, fiat nouus vir, feruentior, & ardentior amore Dei quam alias vnquam. Semi iustum, gratia ordinata perfectè iustum efficere non valens Deus, gratiam subtrahit, labi sinit; lapsum deinde restituit; qui restitutus iustior euadit post peccatum quam ante. Non legistis aliquando pictorem quèdam insumptis tunc è facultatibus suis & artis præceptis vt spumantia fræna generosi equi ore manfa scitè exprimeret, exprimere non valentem indignatum; ac penè in furorem actum iniectio in os equi varijs coloribus obliro penicillo fortuito optimè expressisse toties tentata fræna? Ita Deus conatus communibus suis gratijs effluere pereleganter electi cuiuspiam animam, id est, inducere eam nitens, vt secundum naturam, aut secundum virtutem viuat, quæ coincidunt, secundum Stoicos, existente peccatore, nec à penicillo gratiæ colores probè suscipiente; iusta ira percitus eum fuit innumeris fræcibus inuolui: quo fit, vt non casu, sed extraordinaria gratia Dei miser ille peccator probè resurgat, & tam prudenter se gerat à tempore lapsus, vt sapietior, iustior, studiosior sit quam vnquam fuisset, si aliquando non peccasset. Nunquam vetustate labentem, & ruinam minitantem domum demolitam vilitis ex eadem materia renouari, & restitui, vt prorsus aliam diceretis? Sic alterata enim est, vt aliud esse videatur. Non legistis aliquando corpus hocce corruptum iui, ac indutum immortalitate?

1. Cor. 15 Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. & mortale hoc induere immortalitatem. Corruptur primum, deinde præstantius resurrectione exurgat: expedit itaque per accidens corpori nostro mori, corrumpi, in puluerem reuerti, quo demum gloriosius fiat. Ita peccati mors quandoque electis vtilis, vt gloriosiores, studiosiores, feruentiores amore Dei resurgant. Mortuus erat & renixit, de quolibet eorum pice tandem.

D. Arnol- An interdum ut recundatur factus & supercilium,
das Ab- stabilitate iustitiæ necdum interrupta tumentium &
bas Car- elatorum? *Superbis expedit cadere. Castigari sapientia*
notensis *su superbia. Et presumptio ex ruina, aut quidam in signis*
coartaneus *Doctor. Audco dicere (in lit. S. Augustinus) vultu esse*
D. Bern. *cadere in aliquod manifestum peccatum, ut sibi dissolu-*
in illud. *ans, qui iam sibi placendo ceciderant. Saluberrimum enim est*
Deus *presumpit. Putem quod magnus ille Themistocle*
meus ut *iebat, Perieramus nisi perissemus, quibusdam peccato-*
quid de *ribus accommodari posse; Perierant, nisi perissemus. At-*
reliquisti *ternum damnarentur, ni atrociter peccasset. Atroc-*
me? *enimvero culpa humilliores facti sunt; in rectam se-*
Vid. l. 1. *mitam reduci: quemadmodum offensio equi, eadem*
de cin. c. *aliquando calcatio est, ut exeret, & equitem equi*
18. Aug. *lapsu humi non prosternat. Que quandoque omnium*
senten- *pestilime geruntur, optimum omnium consequuntur*
tiam de *finem. Exercitius interdum superiores videtur bene e-*
virgini- *uadunt, assentibus qui de re militari scripsit, so-*
bus vi *lummodo quia de victoria penè certum videbatur: ni*
constu- *electi plerunque saluantur, qui ferè damnati. Virg.*
pratis. *2. Æneid.*

Hieron. *Vna salus victis, nullam sperare salutem.*
Cardanus *2. Reg. 2. Abner Imperator, ad ioab Imperatorem*
l. 1. de con- *exercitus, An ignoras quod pericula sua se desperat?*
solat. *Vegetius l. 3. de re militari c. 22. Clusis ex desperatio-*
ne crescit audacia, Et cum spei nihil est, sumit arma sper-
mido. Libenter cupit commori, qui sine dubio sui se esse
moriturum. Ideoque Scipioni laudata sententia est, qui
dixit viam hostibus qua fugerent non esse munientiam.

Plutarchus *tom. 1. vir. in Themistocle. Aristides*
Themistocle *suastrid idcirco non includere Rexem iam par-*
tim victum.

Julius Frontinus *l. 2. stratag. Cap. 6. videtur.*
¶ 11. *Haud dubitem eorum etiam maximum commo-*
dum alio respectu. Experti enim suo dispendio gratæ
peccati iugum, seruitutem vilem, & assiduo labore
subactam eorum qui missa gratiæ condicione in pec-
cata ruunt, multo plus astimant gratiæ stantem
quam

quam pridem Pluris facit, & accuratius studet fati-
 ti corporea expertus alias vt miserum sic lecto affix-
 um esse, & medicorum arbitrio viuere. *Miserè vixit*
qui medice vixit, quam is, cui nunquam caput do-
 luit.

Lactantius l. 2. institut. cap. 9. *Vt opulencia bonum*
videatur, acerbitas egestatis facit, & gratiam lucis com-
mendat obscuritas reprobaram: valitudinis & sanitatis
voluptas ex morbo & dolore cognoscitur.

D. Hieron. lib. 1. comment. in nouum cap. Matth.
Nisi ex comparatione virtutum, vitium non ostenditur.

Aristot. 3. Rhetor. ad Theocr. c. 2. *Contraria simul*
collata maximè apparent.

Vitis egenaq; feruus quam sub extero cine subire
 cogitur prodigus, pondus & precium addit iugo pa-
 tris, & prestat vt eius maximo teneatur desiderio; ip-
 sumque magnè æstuet. Cuius aliquamdiu exteri Ty-
 ranni expertus feruitutem, post Regis sui leges iuraq; *Claud. l. 3*
in stili.
 amplexu dei; tyrannica non ducit, sed Deum be-
 nedicit quotidie, quod humano legitimoque Regi laudes.

patet. *Nunquam libertas gratior existit, quam sub Rege*
 pro ita iustus providentia Dei permittente in pecca-
 tum lapsus, vbi fellicam eius amaritudinem præliba-
 rit, agere admodum accedat denuè, multò pluris facit
 felicem gratiæ conditionem, quam alius qui nun-
 quam ruit; inuigilat assidue vt Argus semitis suis, ne
 in expertam relabatur calamitatem. Sub omni esca
 vetetur vncinum: sub gramine, foëlis.

Ouidius 2. de Ponto. *Omnibus vnica tibi ara subes-*
separat.

Psal. 118. *Bonum mihi quia humiliasti me, vt discam*
iustificaciones tuas, ait vates.

Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bo-*
nam, is qui secundum propositum vocati sunt sancti.

Amplius, arbitret, quod quemadmodù Deus suos
 facit, quandoq; miseros miseria non vitiosa, vt mise-
 ricordiores in miseros, vbi res vberior fuerit fiat: ita vt
 clemècia & indulgètia ad peccatores eorù misericor-
 dia opus habentes vtantur, interdù permittit in noxas

labi; vti supra diximus de S. Petro.

Gal. 6. Si praecipuus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in firmitate, considerans te ipsum, ne & tu teneris.

D. Gregor. lib. 10. moral. cap. 18. Nonnunquam quia nos culpas variis committimus, aliena pigrius delicta relaxamus: Et quo peccare noster animus sollicitus metus, eo districtius in id quod ab alio in se delinquitur animaduertimus.

JX. Rursus, ne desperet quispiam posse resurgere & expellere se à peccatis, tot iustis quotidie cadentibus, & Deo gratia manum porrigente ad gradum sublimem resurgentibus; vti ex inferno proximis, *Psalm. 93. habitasset in inferno anima mea*, inquit Propheta, cum Deo sint vicini in gloria.

X. Item vt Astronomiam iudicariam, & arbitrij humani hostes, & ceteros nostros omnes quasi columnae necessitatis fatalis alligantes refellat, quia non exister, nimio plus commoustrant electi lapsi & restitutum dum pessimi, ac demum optimi.

XJ. Vestri causa, quoque, o progenitores; si peccatis omnibus ad educationem instructionemque liberorum facientibus, aliquando perditos, dissolutosque videatis, vt animum non despondeatis; quandoquidem Deo, qui instruere nos non cessat, fuerit hic prodigum, alijque huic similes innumeri. Sic disponit Deus omnia sua uiter, & suis utiliter, inquit Salomon. Has propter rationes omnes, dempra sexta, dici potest Deus pallas prodigum in multigena ruere vicia, licet eum perditum non euperet: forte & propter alias, nunc vobis mihi ignotas.

Ex ijs omnibus quae diximus, aduertitis vt inuicem carpant curiosi opera Dei, tot rationibus, quas praerolumus, se xcentisque alijs sulcita. Procul ab eiusmodi mentibus Auditores, procul ab eorum dicendi, faciendive modo. Absit nos arbitros esse velle diuinarum semitarum, nobis prorsus incognitarum. Quia equitate Deum faciat apparitorem homo, manus in reum injicientem, cadentem, oculos velantem, strangulante.

gulantem, aquis præfocantem, incendio absumentem, ubi & quando homine visum fuerit? Id cuperēt, qui reos luere volunt citius quam luant. Ne propius ad flammam diuinæ providentiæ accedatis, ne pen- nis vestris ardore liquatis in Eridanum atheisticum mergamini. Ne imitemini bruchos, qui sub vesperum lumine delectati, circumuolitantes tandem flammis absumuntur: caute sedulo ab inaccessibili lumine iudiciorum Dei. Ouid. 8. Metam.

— Medioque ut limite curras.

Icare, te moneo, ne si demissior ibis

Vnda graues pennas: si celsior, ignis adurat,

Inter utrumque vola.

Medium tenete, ac considerantes Dei providentiam, eam admiremini: est miranda potius quam rimanda; alioqui cælum scalis admotis contendere nitimini dispendio vestro. Non est ambiendum sapientis speculatiuique nomen tantis sumptibus; cum maximè in rebus diuinis cæcure sit perspicacè esse; nihil se scire fateri sit multa sublimisque sciètia. Deinde, non possumus, quin saltem Deo tribuamus iustitiæ, quod homines hominibus concedunt eloquentiæ & sciètiæ. Si enim quid adstrueret Pythagoras, de eo dubitare, piaculum, ac si norma, canonque veritatis fuisset. *Ipsè dixit.* Quia Cicero, alijque probati auctores, hoc aut illud dicunt, benè, concinneque dictum iudicamus. *Ipsè dixit. Nobis est Tullius auctor. Ios. Def. Loquitur sic Quintilianus &c.* Saltem dicamus: *Quantè pauper. in doquidem isto aut illo genere supplicij vindicet se de syntaxi. scelestis, citò aut serius Deus; oportunè, optimeque luere censendi sunt. Summa iustitia est, voluntas Dei, ait Saluianus.* Interim, miseri peccatores nos, quorum ego primus, moras & fidem nobis concreditas pœnitentiæ insumamus: viciscamur ipsi peccata, quo loco patrata sunt; in hoc seculo, in regione illa: Ne Deus ipse in eo pœnas expetat à nobis. *Si nosmetipsos dijudicauerimus, non utique iudicauerimur.* Hic Deo ex dilatione scopus. Sancta ipsius gratia, & nostro conamine restituti in gradum, nitamur stare. *Quanta nobis accedet glo-*

det gloria coram hominib. & Angelis spectantibus
si aliquando prostrati & subacti diabolo hosti nostris,
animo masculco mordicus resurgere, & pedibus sub-
iectum conculcare in perpetuū contendamus! Quan-
tus honos! Faxit Deus, Amen.

CONCIO QVINTA.

Græca. 4.14 δαπανήσας δὲ αὐτῷ πάντα, ἔβησεν λιπὴς
ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, & αὐτὸς ἔβησεν
ὑπερῶς Θεοῦ.

Vulgata. 4.14. Et postquam omnia consummasset, factus
est fames valida in regione illa, & ipse cepit e-
gere.

Syriaca. 4.14. Quumq; consumpsisset quicquid habebat, factus
fames magna in regione illa, & cepit egere.

ARGVMENTVM.

1. Exordium. 2. fames, & sitis quid significant. 3.
ut Publicani fame laborarunt, utque peccatores
reliqui. 4. Quinq; expositiones istorum. Postquā
omnia consummasset. 5. in hoc seculo nemo
sua contentus sorte. 6. Inguter famelici sunt su-
perbi. 7. auari. 8. lubrici. 9. Iracundi.

1. **N**onnullos licet insumpserimus dies in ediscen-
da fame egestateque prodigi, in desertionā
regione, & loco in quo sibi sedem delegerat, nihil hoc
vsque attingimus quam sensum historicum, quem co-
stri textus terminū propriē sumpti signarunt: scilicet
mysticorum nihil, summæ rei nihil adhuc delibau-
imus. Ut igitur eos à nobis hoc secundo como minime
sciamus, ut nec primo conuicti, nūc sententiam nostram
super